

A Polgári Törvénykönyv magyarázata

A szerzők:

<i>Baross Gergely</i> 568-578/I. §	<i>Fuglinszky Ádám</i> 339-353. §
<i>Bán Dániel</i> 488-506. §, 514-521. §	<i>Károlyi Géza</i> 522-535. §
<i>Bereczky Sára</i> 365-388. §, 423-461. §, 583-585. §	<i>Kovács Bálint</i> 579-582. §, 586-596. §
<i>Bodnár Zsuzsanna</i> 636-684. §	<i>Nemessányi Zoltán</i> 219-225. §, 474-487. §, 507-513. §
<i>Bodzási Balázs</i> 205-218. §, 249. §, 251-269. §, 272-276. §, 417-422. §	<i>Németh Kinga</i> 328-338. §
<i>Boóc Ádám</i> 1-7. §, 240-242. §, 389-416. §	<i>Osztovits András</i> 94-197. §, 277-297. §, 338/A-338/D. §
<i>Csécsy Andrea</i> 298-318. §	<i>Pomeisl András</i> 319-327. §
<i>Csöndes Mónika</i> 355-364. §	<i>Sándor István</i> 226-239. §
<i>Fabó Tibor</i> 243-248. §, 250. §, 270-271/A. §	<i>Virág Csaba</i> 198-204. §, 462-473. §
<i>Fézer Tamás</i> 8-87. §, 536-567. §	<i>Zoványi Nikolett</i> Irodalomjegyzék

Szerkesztette:

Osztovits András

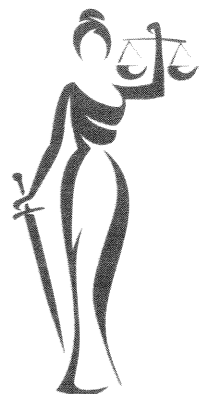
A szerkesztő munkáját segítette:

Villám Krisztián

A kézirat lezárásának dátuma: 2011. június 30.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

(2) Kezességet csak írásban lehet érvényesen vállalni.

Áttekintés

1. A kezesség fogalma

2. Elhatárolási kérdések

2. 1. Kezesség és egyetemleges kötelezettségvállalás

2. 2. Kezesség és biztosítás

3. A kezességi szerződés tartalma és létrejötte

3. 1. A kezességvállaláshoz kapcsolódó jogviszonyok

3. 2. A kezességi szerződés alanyai

3. 3. A kezességi szerződés létrejötte és jellemzői

3. 4. A kezességi szerződés tárgya és a biztosítandó követelés

3. 5. A kezességi szerződés alakszerűsége

4. A jogosultat terhelő kötelezettségek

4. 1. A jogosultat a kezes irányában terhelő tájékoztatási kötelezettség

4. 2. Óvó- és védőkötelezettségek

1. A kezesség fogalma

A kezesség járulékos személyi hitelbiztosíték. A személyi biztosítéki jelleg azt jelenti, hogy az alapjogviszonyból származó követelés biztosítékául nem egy meghatározott vagyontárgy, hanem egy személy (a kezes) teljesítési ígérete szolgál. Ennyiben a kezesség a személyi biztosítékok másik típusával, a bankgaranciával mutat rokon vonásokat. A személyi biztosítéki jellegből következően a kezes felelőssége – a zálogkötelezett helytállási kötelezettségével szemben - nem korlátozódik egy meghatározott vagyontárgyra. A kezes egész vagyonával felel, vagyis a vagyonába tartozó bármely vagyontárgyra végrehajthat lehet indítani. Ebből a szempontból a kezes felelőssége korlátlan, míg a zálogkötelezetté korlátozott. Annak azonban nincs akadálya, hogy a kezes meghatározott vagyontárgyaira korlátozza a felelősségét, vagyis a teljes vagyoni felelősség elvétől a felek a kezességi szerződésben eltérhetnek.¹

A kezesség előnye, hogy megnövekszik a kötelezettség teljesítéséért felelős személyek száma, ami a hitelező követelését biztosító vagyoni fedezet növekedésével jár együtt.²

A kezesség helytállás egy másik személy kötelezettségének a teljesítéséért. A kezes teljesíti a meghatározott másik személy (főadós, főkötelezett) kötelezettségét, ha az nem tesz

¹ CSEHI Zoltán: A kezesség fogalmához. in: HARMATHY Attila (szerk.): Jogi Tanulmányok 1997 (Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 1997) 37.

² ZOLTÁN Ödön: A szerződést biztosító mellékkötelezettségek. in: EÖRSI Gyula – GELLÉRT György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 2. kötet (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1981) 1289.

eleget kötelezettségének. A kezesség a kötelelem megerősítése azáltal, hogy az adós kötelezettségének teljesítéséért más is kötelezettséget vállal. A kezes tehát nem a saját, hanem a főadós kötelezettségéért vállal felelősséget. Ebből fakad a kezesség azon további jellegzettsége, hogy tartalma és terjedelme a főkötelezettség mindenkori tartalmához és terjedelméhez igazodik. Ez egy lényeges különbség a bankgaranciához képest, a garáns ugyanis nem az alapjogviszony főadósának, hanem a saját maga kötelezettségét teljesíti.

A kezesség fogalmához hozzátartozik az is, hogy a kezes felelőssége mögöttes, szubszidiárius jellegű, hasonlóan a közkereseti társaság tagjainak, illetve a betéti társaság beltagjának a felelősségéhez. Ez szintén egy lényeges különbség a bankgaranciához képest, amely nem szubszidiárius, hanem egy önálló személyi biztosíték.

A kezesség jellemzően szerződés útján jön létre. Előfordul azonban, hogy törvény, vagy alacsonyabb szintű jogszabály hoz létre kezességet. Ilyen rendelkezést tartalmaz a Ptk. 330. § (1) bekezdése is. Van olyan jogirodalmi nézet, amely szerint a bizományos ún. del credere felelőssége – amelyet a Ptk. 509. § (2) bekezdése mond ki - a kezesség önállósult fajtája.³

A Ptk. a szerződés útján létrejövő kezességre vonatkozóan tartalmaz szabályokat, így az alábbiakban a szerződéses kezességvállalásra vonatkozó rendelkezéseket ismertetjük.

2. Elhatárolási kérdések

A kezességet a bankgaranciától, az egyetemleges adóstársaságtól, a jótállástól és a biztosítástól kell elhatárolni. A kezesség és a garancia elhatárolását a bankgaranciáról szóló részben részletesen kifejtettük. Emellett a garancia és a jótállás elhatárolásáról írtak megfelelően irányadóak a kezesség és a jótállás közötti elhatárolásra is.

2. 1. Kezesség és egyetemleges kötelezettségvállalás

A járulékosághoz hasonló jogi kapcsolatot ír le az egyetemleges kötelezettségvállalás is. Az egyetemleges kötelezettséggel (egyetemleges adóstársasággal) szemben azonban járulékoságnál a két jog közötti kapcsolat nem kölcsönös, hanem egyoldalú.

Egyetemleges kötelezettségnél a két – vagy több – szolgáltatás és jogosultság közötti szorosabb kapcsolat alapja az, hogy valamennyi ugyanabból a jogviszonyból (esetleg ugyanabból a szerződésből) származik. Az egyetemlegesség eseteiben az azonos célt szolgáló szolgáltatások közötti jogi kapcsolat ezért kölcsönös – párhuzamos -, amely annyit jelent, hogy a jogosult számára közömbös, hogy a különböző szolgáltatások közül az eredményt – a teljesítést – melyik jogosultsággal éri el. Ez a kölcsönös jogi kapcsolat abban is megnyilvánul, hogy az egyes szolgáltatásoknak nincs különböző elnevezésük.

³ ZOLTÁN Ödön: A szerződést biztosító mellékkötelezettségek. in: EÖRSI Gyula – GELLÉRT György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata, 2. kötet (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1981) 1291

Az egyetemleges kötelezettséghez hasonlóan a járulékosság is azonos célú jogok közötti jogi kapcsolatot jelent. Az egyetemleges kötelezettséggel szemben azonban a jogi kapcsolat járulékosná nem kölcsönös, hanem egyoldalú, amely azt jelenti, hogy az egyik jog meghatározza a másik jogosultság sorsát, fordítva azonban ez nem igaz. A már idézett 1/2007. PJH indokolása is kiemeli, hogy a járulékosság „egyirányú” abban az értelemben, hogy csak a járulékos kötelezett helyzete igazodik a főkötelezett helyzetéhez, fordítva azonban ez nincs így.

Az egyetemlegesség és a kezesség elhatárolása készfizető kezesség esetében merül fel. Ez a különbségtétel szemléletesen jelenik meg az 1945 előtti magánjogban. Villányi László kiemeli, hogy a kezesség alapvetően különbözik az egyetemleges adóstársaságtól, amelyet kumulatív tartozás-elvállalásnak nevez. Az egyetemleges adóstársak önálló kötelezettek, a kezesség azonban tartalmában a főkötelezettséghez igazodik. A gyakorlatban ugyanakkor problémát jelenthet – folytatja Villányi –, hogy adott esetben kezességvállalásról, vagy tartozás elvállalásról – és ezáltal egyetemleges adóstársaságról – van-e szó. Az ugyanolyan érdekállásban lévő, valamint a hitelezővel egymás kötelezettségére tekintet nélkül jogviszonyba kerülő kötelezettek főszabály szerint adóstársak. Az azonban, aki másnak a kötelezettségéért vállalkozik helytállásra, kezes.⁴

Az egyetemleges kötelezettségvállalás és a készfizető kezesség elhatárolása kapcsán az újabb jogirodalomban Leszkoven László azt emeli ki, hogy téves az a nézet, amely szerint a Ptk. készfizető kezesség esetében egyetemleges felelősséget állapít meg. Utal arra is, hogy nem támasztja alá a készfizető kezesség egyetemlegességgé váló megközelítését az sem, hogy a Ptk. 275. §-a értelmében több személy egyidejűleg vagy egymásra tekintettel vállalt kezessége – kétség esetén – egyetemlegességet eredményez. Ez a szabály ugyanis a kezesek egymás közötti viszonyát rendez, nem pedig a kezesek és a kötelezett jogviszonyát. Leszkoven ennek alapján elutasítja azt az álláspontot, amelyet a Legfelsőbb Bíróság az EBH 2000/1/219. elvi döntésében is rögzített, és amely azt mondja ki, hogy a készfizető kezes és az adós felelőssége egyetemleges. Az idézett elvi határozat szerint mivel a készfizető kezes és az adós felelőssége a jogosulttal szemben egyetemleges, ezért a készfizető kezes a társkötelezett egyenes adós követelését beszámításra nem használhatja fel. Leszkoven ezt tagadja, szerinte ugyanis nemcsak, hogy lehetőség van készfizető kezesség esetén a beszámításra, hanem ezt egyenesen indokolt is biztosítani a kezesnek.⁵

A készfizető kezesség és az egyetemlegesség elhatárolásakor azt mondhatjuk tehát, hogy amíg egyetemlegesség esetén csak egy tartozás áll fenn, addig a készfizető kezes helytállási kötelezettsége elkülönül az adós fizetési kötelezettségétől, nem forr egybe az adóst terhelő szolgáltatással. Amíg egyetemlegesség esetében a követelésnek az egyik kötelezettel szembeni elévülése nem akadályozza a többiekkel szembeni fellépést, addig kezesség esetén a főadóssal szembeni elévülés kihat a készfizető kezesre, vagyis az élhet az elévülés

⁴ VILLÁNYI László: *Kezesség in: SZLADITS Károly (Főszerk.): A magyar magánjog (Budapest: Grill 1942) 86.*

⁵ LESZKOVEN László: *A kezességi szerződés (Miskolc: HARTA MAG 2009) 35., 71.*

kifogásával. Végül a kezes fizetése nem szünteti meg az adós helytállási kötelezettségét, az adósnak ugyanis mindenképpen teljesítenie kell, vagy a hitelezőnek, vagy a helyette teljesítő kezesnek. Leszkoven szerint az utóbbi esetben, amikor a kezes törvényi engedmény alapján megszerzi a jogosult követelését, nem megtérítési igényről van szó, hanem maga a követelés száll át, jelezve, hogy a kezes fizetése nem szüntette meg az adós helytállását.⁶

A készfizető kezesség és az egyetemleges kötelezettség elhatárolásából az is következik, hogy az idegen tartozásért helytálló kezes erősebb jogi védelmet érdemel, mint a saját tartozást kiegyenlítő egyetemleges adóstárs.

A készfizető kezesség és az egyetemleges kötelezettség elhatárolása azonban a fentiek alapján nem érinti a Ptk. 275. §-ában foglalt azt a rendelkezést, hogy a készfizető kezesek egymás közötti belső viszonyában az egyetemlegesség akkor irányadó, ha ugyanazért a követelésért egyidejűleg vagy egymásra tekintettel vállaltak közösen kezességet. Az egyetemlegessé azonban akkor nem alkalmazható, ha a kezesek valamelyike nem közös szándék-egységben, hanem egy későbbi időpontban, eltérő feltételekkel külön köt kezesi szerződést. Egyetemlegesség hiányában a készfizető kezesek közötti belső viszonyban nem a Ptk. 338. § (1) bekezdése irányadó, hanem a kezesi jogviszonyra vonatkozó speciális rendelkezés, a Ptk. 276. § (1) bekezdése (IH 2009/3/118. jogeset).

2. 2. Kezesség és biztosítás

A kezességhez nagymértékben hasonlít a hitelbiztosítási szerződés is, amellyel a biztosító arra vállal kötelezettséget, hogy megtéríti azoknak a károknak egy részét, vagy egészét, amelyek a biztosított kereskedelmi szerződéseinek teljesítése során amiatt keletkeznek, hogy a kötelezett a vele szemben fennálló fizetési kötelezettségének nem tesz eleget. Kezesség és biztosítás esetén is praestare jellegű szolgáltatási kötelezettségről van szó.

A hitelbiztosítási szerződés és a kezesség elhatárolása jelenik meg a BDT 2010/10/165. jogesetben is. A hitelbiztosítási szerződéshez kapcsolódó kérdések kerülnek elő a BDT 2011/2/28. jogesetben is.

3. A kezességi szerződés tartalma és létrejötte

3. 1. A kezességvállaláshoz kapcsolódó jogviszonyok

A kezességi szerződés ugyan az alapjogviszony jogosultja és a kezes közötti kétoldalú megállapodás, ennek ellenére egy háromoldalú jogviszonyt fog át. Ez azt jelenti, hogy a kezességvállaláshoz jellemzően három jogviszony kapcsolódik.

A kezességvállalás által érintett első jogviszony a kezességgel biztosítandó jogviszony, vagyis az a jogviszony, amelyből az a követelés, vagy azok a követelések származnak, ame-

⁶ LESZKOVEN László: *A készfizető kezesség jogi jellegéről – egy jogegységi határozat kapcsán. Gazdaság és Jog, 2010/11. 16.*

lyet/amelyeket a felek a kezességvállalással biztosítanak. Ezt alapjogviszonynak nevezzük. Alapjogviszony bármilyen jogviszony lehet. Magából a kezességi szerződésből az alapjogviszony kötelezettje (a főadós) számára sem jogok, sem kötelezettségek nem származnak, ő a kezesség létrehozására nem szabadulhat saját kötelezettsége alól.

A második jogviszony a kezes és az alapjogviszony kötelezettje (főadós) közötti jogviszony. Ezt fedezeti jogviszonynak hívjuk. A fedezeti viszony az esetek többségében ügyviteli jellegű jogviszony, jellemzően megbízás. A fedezeti jogviszony lehet visszerthes, de lehet ingyenes is. A kezesség ingyenes jellegétől független, hogy a főadós és a kezes közötti fedezeti jogviszony ingyenes vagy visszerthes. A fedezeti jogviszony egyébként sem hat ki a kezességi szerződés érvényességére. Kivételesen elképzelhető, hogy hiányzik a kezes és a főadós közötti fedezeti viszony. A fedezeti viszony azért fontos, mert a fizető kezes ez alapján is felléphet a főkötelezettel szemben.

A harmadik jogviszony az alapjogviszony jogosultja (hitelező) és a kezes közötti kezességi szerződés.

3. 2. A kezességi szerződés alanyai

A Ptk. 272. § (1) bekezdése nem tartalmazza azt a kitétel, hogy a kezes a biztosítandó jogviszony jogosultjával szemben vállal teljesítési kötelezettséget. Ettől függetlenül azonban a törvény a hitelező (jogosult) és a kezes közötti megállapodást szabályozza, és nem a kezes és a főadós közötti (fedezeti) jogviszonyt.

Amennyiben valaki az alapjogviszony kötelezettjével (a főadóssal) szemben vállal kötelezettséget arra, hogy helyette a hitelezőnek teljesít, az nem kezesség. Ilyen esetben vagy harmadik személy javára szóló szerződésről (Ptk. 233. §), vagy pedig tartozásátvállalásról (Ptk. 332-333. §) lehet szó.

A kezesség és a tartozásátvállalás közötti különbség, hogy a kezesség nem eredményez alanyváltozást az alapjogviszonyban, vagyis az eredeti kötelezett továbbra is kötelezett marad (BH 1993/6/375.).

Lehetséges az is, hogy a harmadik személy nem átvállalja a főkötelezett tartozását, hanem adóstársként belép a jogosulttal fennálló jogviszonyba. Ezzel kapcsolatban az egyetemleges kötelezettek és a kezes közötti különbségekre kell ismételt utalni.

Lehetséges azonban az is, hogy a főkötelezettel kötött megállapodásban a teljesítést vállaló személy arra kötelezi magát, hogy a jogosulttal kezességi szerződést köt. Ezekben az esetekben az alapjogviszony jogosultja és a teljesítést vállaló személy között nem jön létre jogviszony.

Elképzelhető az is, hogy valaki az alapjogviszony jogosultjával szemben vállal kötelezettséget arra, hogy a főadós helyett teljesít, de ez mégsem minősül kezességvállalásnak. Ilyen lehet például egy egyszerű fizetési ígéret, vagy esetleg egy garanciavállalás is.

Mivel a kezességi szerződés alapján az alapjogviszony jogosultja és a kötelezett teljesítéséért helytállást vállaló harmadik személy, a kezes között jön létre, ezért a kezes és a főkötelezett a jogosult hozzájárulása nélkül nem állapodhat meg a kezesség megszüntetéséről (BH 1985/4/153.).

A kezességi szerződés alanyaihoz kapcsolódik az a kérdés, hogy a kezes a felelősségvállalásért kitől kérhet ellenszolgáltatást. A fentiek alapján látható, hogy a kezességi szerződés ingyenes. Az természetesen elképzelhető, hogy a kezes ellenszolgáltatás fejében vállal teljesítési kötelezettséget. Erre az ellenszolgáltatásra azonban nem a kezességi szerződés alapján vele szerződéses jogviszonyban álló jogosulttól, hanem az alapjogviszony kötelezettjétől tarthat igényt. Ennek tipikus példája a bankkezesség, amely a hitelnyújtás egyik speciális formája, vagyis a bankkezesség a bankhitelszerződéshez áll közel. A bankkezesség emellett részben a felelősségbiztosítás jellegzetességeit is mutatja. Amennyiben azonban a kezes ingyenesen vállalt kezességet, abban az ajándékozási szerződés egyes vonásait lehet felfedezni.⁷

3. 3. A kezességi szerződés létrejötte és jellemzői

A kezességi szerződéssel a kezes arra vállal kötelezettséget a jogosulttal szemben, hogy ha az alapjogviszony kötelezettje nem teljesít, akkor a kötelezett helyett maga fog a jogosultnak teljesíteni. A kezesség tehát a jogosult (a főkötelezett hitelezője) és a kezes közötti szerződés.

A kezességi szerződés a kezes irányába ún. egyoldalúan kötelező (unilaterális) szerződés. A hitelező számára természetesen ez azt jelenti, hogy az ő irányában a kezességi szerződés egyoldalúan jogosító jogügylet. Ezzel a jellemvonással a bankgarancia szerződés is rendelkezik. A kezességi szerződés alapján a hitelezőt terhelő kötelezettségekre alább részletesebben is kitérünk.

A kezességi szerződés létrejöttéhez, illetve érvényességéhez nincs szükség a főadós hozzájárulására, vagy utólagos beleegyezésére. Ennek oka, hogy a főadós helyzete a kezesség elvállalása által nem súlyosbodik. Abban az esetben nyilvánvalóan nem okoz ez problémát, ha a kezesség elvállalása a főkötelezett felkérésére történik. Bizonyos esetekben azonban megfontolandó lehet a főadós beleegyezésének, illetve jóváhagyásának az előírása. Ha például egy versenytárs tudomást szerez arról, hogy konkurense kölcsönt vett fel és ennek visszafizetéséért a hitelező hozzájárulásával, de a konkurens adós tudta és beleegyezése nélkül készfizető kezességet vállal, akkor meg van a lehetősége annak, hogy megszerezze a versenytárs tartozását, és ezáltal adósává tegye őt. Könnyen belátható, hogy ez nem kívánt helyzethez vezethet.

Egy további kérdés, hogy a kezességi szerződés érvényességi feltétel-e a főadósnak a kezességvállalásról történő tájékoztatása? Bár ezt a Ptk. kifejezetten nem mondja ki, az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség alapelvéből ez levezethető. Főként a fent leírt

⁷ Lásd CSEHI: (1. lj.) 40.

eset elkerülése érdekében célszerű lenne a törvényben előírni, hogy a jogosult tájékoztassa az adóst a kezességvállalásról. Ebben az esetben a hitelezőnek a főadós – és nem a kezes – felé állna fenn tájékoztatási kötelezettsége, aki azonban a kezességi szerződésnek nem alanya.

Kérdés az is, hogy mi a következménye annak, ha az adós tiltakozik a kezességvállalás ellen. Következhet ebből a kezességi szerződés létre nem jött volta, vagy érvénytelensége? Erre irányuló törvényi rendelkezés hiányában nem. Ennek törvényi kimondása azonban ugyancsak indokoltnak tűnhet. Ehhez kapcsolódóan érdemes a Ptk. 215. § (1) bekezdésében foglalt szabályra utalni, amely szerint, ha a szerződés létrejöttéhez harmadik személy beleegyezése vagy hatóság jóváhagyása szükséges, ennek megtörténteig a szerződés nem jön létre, de a felek a nyilatkozatukhoz kötve vannak. Ezt a szabályt azonban jelenleg – erre irányuló törvényi rendelkezés hiányában – kezességvállalás esetén nem lehet alkalmazni.

Az előző pont alapján látható, hogy a kezességi szerződés – a bankgaranciához és a zálogszerződéshez hasonlóan – minden esetben egy ingyenes jogügylet.

3. 4. A kezességi szerződés tárgya és a biztosítandó követelés

A kezességi szerződés tárgya a kezeset terhelő szolgáltatás. Ehhez kapcsolódó kérdés, hogy a kezességi szerződés alapján a kezes milyen jellegű szolgáltatásra köteles? Kizárólag pénzszolgáltatással tartozik, vagy akár természetben is teljesíthet a főadós helyett? Mivel ebben a tekintetben a Ptk. nem tartalmaz megszorítást, azt mondhatjuk, hogy a kezes nemcsak dare szolgáltatásra, illetve nemcsak pénzszolgáltatás teljesítésére vállalhat kötelezettséget. A kezeset emellett praestare jellegű szolgáltatási kötelezettség terheli. Fontos azonban kiemelni, hogy nem pénzszolgáltatás kezességgel történő biztosítása esetén az alapjogviszonyból fakadó kötelezettségvállalás vagyoni természetű kell, hogy legyen. Még ebben az esetben is gondot okozhat azonban, ha az alapjogviszony kötelezettjét olyan – egyébként vagyoni jellegű – szolgáltatás terheli, amelyet az adósnak személyesen kell teljesítenie. Nem zárható ki, hogy a felek egy ilyen ügyletet biztosítsanak kezességgel, de ebben az esetben a kezesi helytállás tartalma nem egyezhet meg a főkötelezett által vállalt szolgáltatás tartalmával. Ez azt jelenti, hogy ha a főkötelezett nem teljesít, akkor a kezes kártérítés megfizetésére lesz köteles.

Ennek megfelelően egy vállalkozási szerződés is biztosítható kezességgel, amely alapján a megrendelő a kezesről követelheti a vállalkozási szerződésben meghatározott eredmény (mű) előállítását és megvalósítását. Ha erre a kezes nem képes, akkor kártérítésre kötelezhető. A kártérítésre kötelezés alapja ebben az esetben a kezességi szerződés megszegése.

A tipikus azonban az, hogy a kezes a főadóst terhelő fizetési kötelezettség teljesítéséért vállal kötelezettséget. Ez jellemzően hitel-, vagy kölcsönszerződésből származó pénzfizetési kötelezettség, de ez származhat más szerződésből is. Ennek megfelelően mezőgazdasági termékértékesítési szerződés is biztosítható kezességgel (IH 2009/3/117.).

A fizetési kötelezettséghez kapcsolódik a biztosítandó követelés jellegének, meghatározhatóságának a kérdése. A Ptk. erről hallgat, vagyis nem állapít meg korlátozást a kezességgel biztosítható követelések tekintetében. A jogirodalom⁸ és a bírói gyakorlat (pl. BH 1994/4/205., BH 1995/2/108) ennek alapján már évtizedek óta elismeri a feltételes és jövőbeli követelések kezességgel történő biztosításának a lehetőségét. Erre a régi magyar magánjog szerint is sor kerülhetett (ld. 1926-os Magánjogi Törvényjavaslat 1196. §), de utal rá a Ptk. miniszteri indokolása is.

A jövőbeni kötelezettségek biztosítása esetén fontos kívánalom a kezeset védő garanciális szabályok beépítése a törvénybe. A kezesről ugyanis nem várható el, hogy átvegye a főadós gazdasági szerepét, vagyis még a biztosított főkötelezettség érvényessé válása előtt meg kell nyitni előtte a kezességből való szabadulás útját. Mindez elsősorban akkor kell, hogy a kezes számára fennálljon, ha a főadós gazdasági helyzetében lényeges romlás következett be. Ellenkező esetben nem kezességről, hanem egyetemleges adóstársakról beszélhetünk.

Különösen a valamennyi jövőbeni kötelezettségért történő kezességvállalás esetén lenne indokolt a kezes számára biztosítani a szerződés megszűntetés jogát.

A kezesség tárgyát érinti az a szerződéses rendelkezés, amellyel a felek megjelölik azt a legmagasabb összeget, ameddig a kezes helytállási kötelezettsége terjed (keretbiztosítéki kezesség). Emellett arra is van lehetőség, hogy a felek a kezesi helytállást a biztosított jogügyletre való utalással időhatárhoz kössék (BH 2007/239., BH 1999/499.).

Pénztartozásért vállalt kezesség esetén is van lehetőség arra, hogy a kezes meghatározott jogcím alapján keletkező tartozásért vállaljon helytállást, más tartozásokért azonban kizárja a felelősséget. Ennek tipikus esete, ha a kezes a kártérítésért nem vállal helytállást.

3. 5. A kezességi szerződés alakszerűsége

A törvény írásbeli kötelezettséget ír elő a kezességvállaló nyilatkozatra. Ez azonban nem jelenti azt, hogy magát a kezességi szerződést is írásba kell foglalni. A kötelező alakszerűség csupán a kezes akaratnyilatkozatára irányadó, a hitelező elfogadó nyilatkozatára azonban nem, vagyis azt a hitelező akár szóban, akár ráutaló magatartással megteheti. A kezességvállalás elfogadása ráutaló magatartással is történhet (BH 1998/277.). Kezességvállaló nyilatkozatot azonban csakis írásban tenni, így a ráutaló magatartással tett szerződési nyilatkozat érvényes kezességvállalásnak nem tekinthető (IH 2009/3/117.).

Az alakszerűségi követelmény megsértése esetén a kezességvállalás ugyan létrejön, de az a Ptk. 217. § (1) bekezdése miatt semmis, vagyis érvénytelen lesz. Érvényes kezességvállalás hiányában kezesi felelősség sem keletkezik, ha azonban a kezes nem írásban vállalta a kezességet, de ennek ellenére kielégíti a jogosult követelését, a kezesség érvényessé válik.

Az írásbeliséget az 1959-ben elfogadott Ptk. írta elő először, azt megelőzően kezességet bármilyen alakban lehetett vállalni. Az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslat 1197. §-a

⁸ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1289.

ugyan szintén megkívánta az okirati formát, de ezt a régi magyar magánjog nem vette át. Az 1959-es Ptk. miniszteri indokolása ezzel kapcsolatban azt emelte ki, hogy az alakszerűtlen kezességvállalás nem volt kielégítő megoldás, nem nyújtott kellő biztosítékot a felek számára, és komoly bizonyítási nehézséget idézett elő. A szóbeli kezességvállaló nyilatkozatok valóságos tartalma is sok bizonytalanság, vita forrása volt. A formai követelmény előírásának célja tehát a kezes védelme és a kezességvállalás terjedelmével kapcsolatos esetleges bizonyítási nehézségek elkerülése.

Kérdés, hogy mit kell magában foglalnia az írásban tett kezességvállaló nyilatkozatnak? Ki kell, hogy terjedjen minden részletkérdésre, vagyis a kezesi felelősség teljes tartalmára? A válasz az, hogy elegendő, ha a kezességvállaló nyilatkozat a kezesi felelősség lényeges elemeit tartalmazza, vagyis, ha a kezesi nyilatkozat a kezességi szerződés lényeges, de nem az összes elemét foglalja magában.

A kezességvállalás lényeges tartalmi elemének tekinthető a hitelező megnevezése. A hitelező pontos megjelölés tehát elkerülhetetlen. Lényeges tartalmi elem emellett a kifejezett kezességvállalási szándék, illetve a főtartozás és a főadós pontos megnevezése. Kíváncsi az is, hogy a kezesség összességében behatárolható legyen (ez az ún. meghatározottság követelménye). Gyakran előfordul ugyanis, hogy a kezességvállaló nyilatkozatból hiányzik a főkötelezettség összességű meghatározása. Ehhez kapcsolódnak az ún. globális kezességgel összefüggő problémák. A kezesnek mindazonáltal lehetősége van arra, hogy kötelezettségvállalást összességűen is korlátozza (keretbiztosítéki kezesség).

Nem kíváncsi azonban a kezességvállaló nyilatkozatban a kezesség szó használata. A meghatározó ugyanis az, hogy a nyilatkozat tartalma szerint valóban kezességnek minősüljön. Ez adott esetben – ha a kezességet bank vállalja – a bankgaranciától való elhatárolásnál jelent problémát. Ennek ellenére kezességként lehet elfogadni a „kötelezvénynek” nevezett okiratot is, valamint azt az írásbeli megállapodást is, amely szerint a teljesítést felajánló személy „jótáll” a kötelezett tartozásainak a kiegyenlítéséért. Bármilyen szóhasználattal is ígéri a harmadik személy a kötelezett helyett a fizetést, azt kezességnek kell tekinteni, ha a dokumentum tartalmából ez tűnik ki.

Ehhez kapcsolódik az a kérdés, hogy jogilag hogyan kell a kötelezettségvállalást olyan esetben, amikor valaki valamely tartozásról (pl. kölcsönről) kiállított okiratot annak feltüntetése nélkül ír alá, hogy milyen minőségben történt a kötelezettségvállalás. A főszabály ilyenkor az, hogy a bármely tartozásról szóló okiratot minden megjelölés nélkül aláíró személy a jogosulttal szemben az okirat tartalma szerinti szerződést megkötő félként felel.⁹ Ez azt jelenti, hogy főszabály szerint ilyen esetben nem kezesként, hanem egyetemleges köteleztként, adóstársként történt a teljesítés elvállalása. Ez azonban felvetheti a kötelezettséget vállaló fél tévedésbe ejtésének, illetve megtévesztésének a lehetőségét.

Külön esetkör, ha a kezességvállalásra általános szerződési feltételek alkalmazásával kerül sor. Ez különösen a banki gyakorlatban jellemző.

⁹ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1290.

Abból, hogy a kezességi szerződés teljes tartalmát nem kell írásba foglalni, nem következik, hogy a kezesség egyoldalú kötelezettségvállaló jognyilatkozat lenne. A kezesség kétoldalú jogügylet, szerződés, azonban csak a kezes akaratnyilatkozatára ír elő formakényszert a törvény. Önmagában a kezességvállaló nyilatkozat kiadásával tehát még nem jön létre a kezes és a jogosult közötti jogviszony. Ehhez szükség van a jogosult részéről történő elfogadásra is, amely azonban történhet szóban, vagy ráutaló magatartással is. Ráutaló magatartásnak minősül – a bankgaranciához hasonlóan – az is, ha a jogosult utóbb igénybe veszi a kötelezettségvállalót, vagyis a kezeset.

Előfordulhat, hogy a kezes helyett, annak nevében képviselő jár el. Ha a képviselő képvisleti jogkör nélkül, vagy annak túllépésével tesz kezességvállaló nyilatkozatot, az álképviselési szabályokat kell alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy a képviselt jóváhagyása hiányában a kezességvállaló jognyilatkozat joghatás kiváltására nem lesz alkalmas, kezességi szerződés ilyen esetben nem jön létre.

4. A jogosultat terhelő kötelezettségek

Az előzőekben már történt utalás arra, hogy a kezességi szerződés egyoldalúan kötelező/jogosító jogügylet. A Ptk. 272. § (1) bekezdésének fordulata – miszerint „a kezes arra vállal kötelezettséget” – azt tükrözi, hogy a kezességi szerződés alapján a főszolgáltatásra a kezes válik kötelezetté. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a hitelezőt/jogosultat egyáltalán semmilyen kötelezettség sem terheli. A hitelezőt/jogosultat terhelő kötelezettségeket járulékos, másodlagos kötelezettségeknek nevezzük. Ilyen másodlagos kötelezettség például a tájékoztatási kötelezettség, vagy az az eset, ha a jogosult vállalja a kezes felé, hogy tovább hitelez a főadósnak.

4. 1. A jogosultat a kezes irányában terhelő tájékoztatási kötelezettség

A hitelezőt a kezes irányában terhelő tájékoztatási kötelezettség mértéke a magyar jogban jelenleg nem egyértelműen körülhatárolt. A bírói gyakorlat szerint például nem minősül a tájékoztatási kötelezettség megszegésének, így szerződésszegésnek, ha a jogosult a főadóssal kötött kölcsönszerződés felmondása előtt nem tájékoztatja a kezeset az adós mulasztásáról, késedelméről (EBH 2009/2/2057., BH 2010/9/252.). Más esetekben azonban a kezességi szerződés szigorúbb tájékoztatási-értesítési kötelezettséget írhat elő – akár a jogosult bank üzletszabályzatára való utalással is –, amelynek megsértése esetére a felek az elállás jogát is kiköthetik a kezes számára.

Indokoltnak tűnik annak elismerése, hogy a jogosult a tájékoztatási kötelezettség keretében köteles a kezeset a főadós – hitelező által ismert – anyagi helyzetéről tájékoztatni. A kezes ugyanis alapvetően a főadós anyagi helyzetének az ismeretében dönt a kezességvállalásról, erről azonban magától a főadóstól nem mindig kaphat pontos információt. Így, bár a Ptk. ezt kifejezetten nem írja elő, a Ptk. 4. § (1) bekezdésében foglalt kölcsön együttműködés alapelveiből azonban mindez levezethető. Következik ez továbbá a Ptk. 205. § (3)

bekezdéséből is, melynek második mondata szerint a feleknek a szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. A főadós vagyoni-pénzügyi helyzete kétségkívül olyan lényeges körülménynek tekinthető, amely a kezességi szerződést, a kezességvállalást érinti. Ennek a tájékoztatási kötelezettségnek a megszegése a hitelező oldalán kártérítési felelősséget alapoz meg, deliktualis alapon.

Kérdés, hogy a hitelezőt terhelő tájékoztatási kötelezettség kiterjed-e arra az esetre, ha a kezességvállalás időpontja után a főadós vagyoni-pénzügyi helyzetének jelentős romlása következik be? A Ptk. 4. § (1) bekezdése alapján ezt is indokoltnak tartjuk elismerni. Ez azt jelenti, hogy ha a főadós anyagi helyzete a kezességvállalás időpontja után jelentősen romlik, és arról a jogosult tudomással bír, arról tájékoztatnia kell a kezest is.

A jogosultat terhelő tájékoztatási kötelezettséghez áll közel, hogy a hitelező a kölcsönnyújtás során szakszerűen köteles eljárni, vagyis fel kell ismernie, hogy az adós nem lesz képes a kölcsönt visszafizetni. A felelős hitelezés részét képező ezen kötelezettséget a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CXLI. törvény kifejezetten ki is mondja. Kérdés, hogy hivatkozhat-e ennek a kötelezettségnek a megsértésére a kezes, és ennek alapján – a főkötelezett nemteljesítése esetén – kérhet-e kármegosztást. Ezt indokoltnak tartjuk elismerni, annak ellenére, hogy a BH 1998/11/546. jogesetben a Legfelsőbb Bíróság másként foglalt állást.

4. 2. Óvó- és védőkötelezettségek

A hitelezőt a kezes irányában a tájékoztatás mellett a joglemondás tilalmának kötelezettsége is terheli. A kezest megillető mellékjogok fenntartására és behajtására vonatkozó hitelezői kötelezettség tehát a jogosultat terhelő kötelezettségek egy külön csoportját képezi.¹⁰

Ennek kapcsán azonban arra is figyelemmel kell lenni, hogy a hitelező az alapjogviszony – jellemzően kölcsönszerződés -, valamint a kezesi szerződés alapján csak jogosult, de nem köteles a jogviszonyból, illetve szerződésből eredő igényeit érvényesíteni. Ennek alapján az igényérvényesítéssel nem eshet késelelembe (BH 2010/9/252.).

A jogosult azonban ennek ellenére nem dönthet a követelés behajtása felől teljesen szabadon, figyelemmel kell ugyanis lennie a Ptk. 276. § (2) bekezdésére. Eszerint ugyanis a kezes szabadul, ha a jogosult nem tett meg mindent a főadóssal szembeni követelés behajtása végett. A hitelezőt tehát egy sajátos behajtási gondosság terheli a főkötelezettel szemben fennálló követelésére nézve. Ez a behajtási gondosság a kezességi szerződés alapján terheli a jogosultat, a kezes azonban erre hivatkozással nem tudja tevőleges magatartásra kényszeríteni a jogosultat. A kezes tehát a kezesi szerződés alapján nem kényszerítheti a jogosultat a főkötelezettel szemben szükséges behajtási lépések megtételére, csupán közvetett eszköze van, ez pedig a mentesülés kifogása.

¹⁰ Lásd LESZKOVEN: (5. lj.) 93-94.

A hitelzőt terhelő óvó- és védőkötelezettségek gyakorlati jelentősége igen nagy. Ezt tükrözi az 1/2010. Polgári Jogegységi Határozat is. Ehhez kapcsolódóan is azt kell kiemelni, hogy a főadóssal szembeni követelés fenntartása és megóvása a hitelezőnek a kezessel szembeni kötelmi kötelezettsége. Az újabb jogirodalomban Leszkoven László hívja fel a figyelmet arra, hogy a követelésével hanyag módon bánó – azt elveszni hagyó – hitelezőnek ennek alapján számolnia kell a mulasztása miatt jogot veszítő harmadik személyek (pl. a kezes) mentesülésével. Ebből következően pedig – szemben az 1/2010. Polgári Jogegységi Határozattal – Leszkoven arra az álláspontra helyezkedik, hogy a főadós ellen indított felszámolási eljárásához kapcsolódva nem a készfizető kezes kötelessége, hogy minden vizsgálódás és lehetséges perbeli védekezés nélkül annak érdekében azonnal fizessen, hogy a követelést magához váltva beléphessen a felszámolási eljárásba. Ilyen esetben ugyanis szerinte a hitelezőnek kell a kezes törvényen alapuló engedményi jogát megóvandó a felszámolási eljárásba bejelentkeznie, akkor is, ha konkrét cselekményekre nem fog sort keríteni. Ha ugyanis a jogosult a követelés megóvása, fenntartása érdekében ezt az egyszerű lépést nem teszi meg, számolnia kell a kezes mentesülésével.¹ A gyakorlatban is az tekinthető tipikusnak, hogy a főadós elleni felszámolási eljárásban a hitelező lép be és jelent be hitelezői igényt (IH 2007/3/113.).

273. § (1) A kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezességet vállalt; érvényesítheti azokat a kifogásokat, amelyeket a kötelezett érvényesíthet a jogosulttal szemben.

(2) A kezes kötelezettsége nem válhat terhesebbé, mint amilyen elvállalásakor volt; kiterjed azonban a kezesség elvállalása után esedékessé váló mellékszolgáltatásokra. A kezes a perköltségeikért és a végrehajtási költségeikért csak akkor felel, ha a keresetindítás előtt őt a teljesítésre felszólították.

(3) Bírósági úton nem érvényesíthető követelés kezesével szemben a követelést bírósági úton nem lehet érvényesíteni.

Áttekintés

1. A kezesség járulékosága

1. 1. *A járulékoság fogalma*

1. 2. *A járulékoság megjelenése a kezesség körében*

1. 3. *A biztosított követelés, illetve a kezességvállalás érvénytelensége*

1. 4. *Kifogások*

1. 5. *A kötelezettségek feltételeinek azonossága*

2. Kivételek a járulékoság elve alól

2. 1. *A kezes kötelezettségvállalásának korlátozása – keretbiztosítéki kezesség*

2. 2. *Globális kezesség*

¹ Lásd LESZKOVEN: (6. lj.) 17-18.

2. 3. *A szerződészegés egyes esetei*

2. 4. *Jövőbeni követelések biztosítása*

1. A kezesség járulékosága

1. 1. A járulékoság fogalma

A kezesség egy járulékos jellegű személyi hitelbiztosíték, ami azt jelenti, hogy a kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezességet vállalt.

A járulékoság két jog közötti kapcsolatot ír le, amely alapján az egyik jog (főjog) meghatározza a másik jog (járulékos jog) jogi sorsát, fordítva azonban ez nem igaz. A járulékoság tehát egy adott jognak egy másik jogtól való egyoldalú függősége. A járulékoság fogalmával kapcsolatban a zálogjognál leírtak kezesség vonatkozásában is irányadók.

Az 1/2007. Polgári Jogegységi Határozat indokolása is kiemeli, hogy a járulékoság „egyirányú” abban az értelemben, hogy csak a járulékos kötelezett helyzete igazodik a főkötelezett helyzetéhez, fordítva azonban ez nincs így. Ezt emeli ki a BDT 2010/7-8/124. eseti döntés is.

A kezesség járulékosága nem azonos annak szubszidiaritásával. A szubszidiaritás azt jelenti, hogy a biztosított követelés nem a kezes saját tartozása, hanem egy számára idegen kötelezettség. Ez az egyik elhatárolási ismérv a készfizető kezesség és az egyetemleges adóstársaság között. A kezesség szubszidiárius, másodlagos jellege a sortartó kezességnél, illetve az ún. kártalanító kezességnél mutatkozik meg leginkább.

A jogirodalomban megjelent olyan álláspont, mely szerint a szubszidiaritás egyik következménye, hogy meg kell engedni a kezesnek (a készfizető kezesnek is), hogy a hitelezővel szemben a főadóst megillető beszámítási kifogást érvényesíthesse.² Vannak azonban ezzel ellentétes nézetek is. Kérdéses lehet emellett az is, hogy elveszti-e a kezes a jogosulttal szembeni beszámítási jogát akkor, ha arról a főkötelezett lemond. Ezzel kapcsolatban egyetértünk azzal a jogirodalmi állásponttal, amely szerint ebben az esetben is azt a szabályt kell irányadónak tekinteni, hogy a kezes akkor is érvényesíthető a főadóst megillető kifogásokat, ha azokról a főkötelezett utóbb lemondott. Ez irányadó tehát a beszámítási jogra is.³

1. 2. A járulékoság megjelenése a kezesség körében

A járulékoság elvéből következik, hogy a kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezességet vállalt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kezességvállalás fennálló főkötelezettséget tételez fel. A járulékoság elvéből tehát az következik, hogy alapul fekvő (biztosítandó) jogviszony, illetve abból származó követelés nélkül kezesség nem jöhet létre. Ha ilyen biztosítandó követelés nem áll fenn, akkor a kezességvállalás –

² Lásd LESZKOVEN: (5. lj.) 18.

³ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1293.

jogszabályba ütközés miatt - érvénytelen. Külön esetkör azonban a jövőbeli vagy feltételes követelések kezességgel való biztosítása, amely már a járulékoság elve alóli kivételnek tekinthető.

A kezesség nem járhat azzal a következménnyel, hogy a bírósági úton nem érvényesíthető követelés a kezesség révén bírói úton érvényesíthetővé válik. Ezért a törvény kimondja, hogy a bírósági úton nem érvényesíthető követelés kezésével szemben a követelést bírósági úton nem lehet érvényesíteni. Külön esetkörte képeznek azonban az elévült követelések.

A járulékoság következménye az is, hogy mindazok a tények, amelyek a főkötelezettség jogi sorsában változást idéznek elő, a kezes kötelezettségére is kihatnak. A kezességvállalás tehát általában követi az alapkötelezettség jogi sorsát. A főkötelezettség csökkenésével együtt csökken a kezes helytállási kötelezettsége is, a kötelezettség megszűnésével pedig a kezes helytállási kötelezettsége is megszűnik. Amennyiben azonban a főkötelezettség a kezes felróható magatartása miatt szűnik meg, akkor a kezes helytállási kötelezettsége továbbra is fennmaradt. Saját felróható magatartásából ugyanis a kezes sem húzhat előnyt. Ebben az esetben valójában a saját felróható magatartásáért való felelősség fordul át a kezesi helytállási kötelezettségbe.⁴

Amennyiben tehát a tartozás megfizetésére a jogosult a főkötelezettnek halasztást ad, vagy a tartozást – részben vagy egészben – elengedi, az a kezes javára is szól. Fontos jogpolitikai érv szól amellett, hogy a jogosult nem teheti meg azt, hogy a főkötelezettet mentesíti a kötelezettsége alól, de a kezes kötelezettségben hagyja. Ebben az esetben tehát a járulékos jelleg folytán a jogosult nem tarthat igényt a kezes által nyújtott biztosítókra a kötelezett mentesítése esetén.

Ha azonban a jogosult a kezesnek ad halasztást, vagy menti fel a kötelezettsége alól, ez nem szolgál a főkötelezett javára. Ilyen esetben azonban lehetséges, hogy a kezes és a főkötelezett közötti viszony alapján a kezesnek a felmentés ellenére is teljesítenie kell.

A járulékoság elve jelenik meg abban a szabályban is, amely szerint a kötelezett a kezes kötelezettségét a kezesség elvállalása után nem terjesztheti ki. Így, ha a kötelezett a kezességvállalást követően újabb kötelezettséget vállal, ezt a kezesség már nem biztosítja, kivéve, ha a kezes erre vonatkozóan is vállalja a kezességet. Ennek megfelelően nincs mód a biztosított jogviszonyban kikötött ügyleti kamat utólagos emelésére sem. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a kezesség elvállalásának időpontjához képest összességében nem nőhet a kezes kötelezettségének a terjedelme. Különösen igaz ez az ún. globális kezesség eseteire.

Kérdés, hogy súlyosbítja-e a kezes helyzetét, ha a főkötelezett és a hitelező a teljesítési határidőt meghosszabbítja. Ez ugyan a főadós számára kedvező, a kezes helyzete azonban súlyosabbá válhat, hiszen az ügyleti kamatteher növekedhet. Ennek alapján a határidő hosszabbításhoz szükség van a kezes hozzájárulására, ennek hiányában pedig a hitelező nem

⁴ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1293.

érvényesítheti vele szemben azt a többlet-kamatterhet, amely a meghosszabbított fizetési határidőre tekintettel megilletné.

A terhesebbé válás tilalmából az is következik, hogy nemcsak a főkötelezett nem teheti súlyosabbá a kezes helytállási kötelezettségét, de a hitelező sem nehezítheti el egyoldalú nyilatkozatával a kezes helyzetét. Ez a banki gyakorlatban a hitelintézetek által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítási jog miatt problémát jelenthet. Az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 210. §-a biztosítja a bankok számára. Ezt a szakaszt ugyan a 2009. évi CL. törvény jelentősen szigorította, a szigorítás azonban csak a fogyasztókkal kötött kölcsönszerződés, illetve pénzügyi lízingszerződésre terjed ki. A kezességi szerződés nem tartozik ebbe a körbe, így erre a szigorúbb törvényi előírások sem vonatkoznak.⁵

Általánosan érvényesülő szabály, hogy a kezes azért felel, amivel a kezességvállaláskor előre számolnia kellett, vagyis ami a főkötelezett szerződésszegéséhez szükségszerűen kapcsolódik. Ezért felel a késedelmi kamatért is, mert az a főkötelezett késedelmes teljesítésében megnyilvánuló szerződésszegés előre látható következménye. Ez összefügg azzal, hogy a kezes a szerződésszerű teljesítésért vállalja a helytállást. Ezen kívül lehetősége van arra is, hogy elhárítsa a szerződésszegés következményeit azzal, hogy a főkötelezett helyett időben, szerződésszerűen teljesít. Ezzel függ össze az a kérdés, hogy a kezesnek a főkötelezett szerződésszegésével okozott kárt – ideértve a jogosult elmaradt hasznát is – meg kell-e fizetnie. Erre alább részletesebben is kitérünk.

A járulékoság nem jelenti azt, hogy a kezes ne korlátozhatná kötelezettségvállalása terjedelmét. A Ptk. 273. § (1) bekezdése tehát diszpozitív, attól a felek a kezességi szerződésben eltérhetnek. Ha azonban a felek a kezes kötelezettségvállalásának terjedelmét a törvénytől eltérően határozzák meg, akkor problémát jelenthet annak megállapítása, hogy ez a fajta kezesség mikor fordul át garanciába, illetve önálló adósi jogállásba. Ilyen esetekben a szerződés pontos tartalma alapján lehet elhatárolni a kezességet más, hasonló intézményektől (bankgaranciától, akkreditívától).

A járulékoság nem akadályozza az alapjogviszonyból származó követelés engedményezését. Ha a jogosult a követelését másra engedményezi, ez a kezes szempontjából nem jelenti a helytállási kötelezettségének a megnehezülését. Ilyen esetben a készfizető kezes az engedményezéssel a régi jogosult helyébe lépő engedményestől nem követelheti, hogy a reá átszálló követelést először a főadóstól hajtsa be, és nem hivatkozhat arra sem, hogy a követelés az azt biztosító más kötelezettség (pl. zálogjog) igénybevitelével behajtható volna (BDT 2010/1/3. jogeset).

Más a helyzet azonban tartozásátvállalás esetén. Ha a kötelezett tartozását más átvállalja, az súlyosan sértheti a kezes érdekeit, hiszen a korábbinál hátrányosabb helyzetbe kerülhet. Ezért a Ptk. 332. § (3) bekezdése kimondja, hogy a tartozásátvállalással a kezesség a ke-

⁵ BODZÁSI Balázs: Az általános szerződési feltételek egyoldalú módosításának joga. *Hitelintézeti Szemle*, 2010/1. 24-42.

zes hozzájáruló nyilatkozata hiányában megszűnik. Nem szűnik azonban meg a kezesség akkor, ha a kötelezett meghal. A Ptk. 323. § (1) bekezdésére is figyelemmel, ilyen esetben a kötelezettség az örökösökre száll. Az örökösök a hagyaték erejéig felelnek a hagyatéki tartozásokért, ezért adott esetben a felelősségük kisebb is lehet a meghalt jogosulténál. Ez azonban nem csökkenti a kezes felelősségét.

1. 3. A biztosított követelés, illetve a kezességvállalás érvénytelensége

A járulékoság elvéből következik, hogy biztosítandó jogviszony, illetve követelés nélkül kezesség nem jöhet létre. Kérdés azonban, hogy létrejött, de érvénytelen jogügylet alapján keletkező követelést lehet-e kezességgel biztosítani?

A korábbi jogirodalmi nézet az volt, hogy ha a biztosítandó kötelezettség érvénytelen, akkor az ilyen kötelezettségért vállalt kezesség is érvénytelen.⁶ Indokolt azonban ezt a kérdést ennél alaposabban is megvizsgálni.

Ennek alapján különbséget kell tenni a semmis szerződésből származó kötelezettségért vállalt kezesség, illetve a megtámadható szerződéshez kapcsolódó kezességvállalás között. Az vitathatatlan, hogy semmis ügyletből származó kötelezettségért nem lehet érvényesen kezességet vállalni. Ha tehát az alapügylet semmisség, akkor a kezességvállalás is érvénytelen lesz. Önmagában azonban az alapszerződés megtámadhatósága a kezességi szerződés érvényességét nem érinti. Ha a megtámadásra jogosult főkötelezett a megtámadási jogával él, a kezes fizetési kötelezettsége a megtámadás sikerétől függ.

A megtámadható szerződéshez kapcsolódó kezességvállalással kapcsolatban felmerül azonban az a kérdés is, hogy a kezes megtámadhatja-e az alapügyletet. A jogirodalom álláspontja nem egységes. Van olyan nézet, amely szerint a megtámadás joga a főkötelezett olyan személyes joga, amelyet helyette a kezes nem gyakorolhat. A kezes ennek alapján a megtámadás jogát önálló keresetként nem, legfeljebb kifogás útján érvényesítheti, amennyiben a kifogásolás joga a főkötelezettet is megilletné.⁷

Más álláspont szerint nehezen tartható az a megközelítés, amely szerint a megtámadási jog a szerződő fél olyan személyes joga, amelynek gyakorlására a kezes nem jogosult. A kezes - eszerint az álláspont szerint - olyan harmadik személy, akinek törvényes érdeke fűződhet az alapügylet érvénytelenné váláshoz, ezért a kezes megtámadási jogát el kell ismerni.⁸

A megtámadási jog gyakorlásához kapcsolódóan ki kell emelni, hogy az egyes megtámadhatósági okoknál a Ptk. az érdekelt személyi kört gyakorlatilag a szerződő félre szűkíti. Ez a helyzet tévedésnél, megtévesztés és jogellenes fenyegetés esetében, és valójában fel-tűnő értékaránytalanságnál is. Ezek alapján kérdéses, hogy a kezes – aki a megtámadandó alapügyletben nem szerződő fél - mely megtámadhatósági ok esetében tudná ezt a jogát

⁶ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1294.

⁷ SALAMONNÉ dr. Solymosi Ibolya: *A szerződések biztosítékai* (Budapest: AGROCENT 1999), 177.

⁸ Lásd LESZKOVEN: (5. lj.) 23.

gyakorolni. Ha el is fogadjuk, hogy a kezest meg kell, hogy illesse a megtámadási jog, ehhez az új Ptk.-ban az egyes megtámadási okoknál megfelelő szövegmódosítást kellene végrehajtani.

Az alapügylet érvénytelenségéhez kapcsolódik az a kérdés is, miszerint kiterjed-e a kezes helytállási kötelezettsége arra az esetre, ha a bíróság megállapította az alapszerződés érvénytelenségét, de mivel az eredeti állapot természetben már nem volt helyreállítható, ezért a dolog pénzellenértékének megtérítésére kötelezte a főadóst. Kérdés, hogy ilyen esetben mentesül-e a kezes, hiszen ő nem erre vállalt helytállást. Ebben az esetben indokolt a kezes helytállási kötelezettségét megállapítani.

Az alapügylet semmisségétől, illetve érvénytelenségétől elkülönül az az eset, amikor kizárólag a kezességvállalás minősül semmisnek. A Legfelsőbb Bíróság egy korábbi döntése szerint a jóerkölcsbe ütközik és ezért semmis a kezességi szerződés, ha a kezességet válláló cég igazgatója és annak a gazdasági társaságnak az ügyvezetője, akiért a kezességvállalás történt, azonos személy (BH 1998/3/138.). A bírói gyakorlat az utóbbi években megváltozott, az újabb döntések szerint ugyanis önmagában az a tény, hogy a kezességet válláló gazdálkodó szervezet vezetője ugyanaz a személy, mint az egyenes adós gazdálkodó szervezet vezetője, nem teszi a kezesi szerződést semmissé (BDT 2009/9/84.).

A kezesi szerződés megtámadása a semmisségnél több problémát vet fel. Ez elsősorban tévedés és megtévesztés körében jelentkezik, a kezes tévedését, illetve megtévesztését ugyanis a hitelezőnek – a kezesi szerződés másik alanyának – kell okoznia, vagy felismernie. Gyakori azonban, hogy a kezességvállaló személy tévedését, megtévesztését a főadós okozza. Ennek alapján azonban a kezes nem tudja sikeresen megtámadni a kezességi szerződést, hiszen annak a főadós nem alanya. Ez jelenik meg az IH 2009/3/117. jogesetben is.

A kezességvállalás érvénytelenségével kapcsolatban emellett a Ptk. 238. § (2) bekezdésének azon rendelkezésére is fel kell hívni a figyelmet, amely szerint, aki érvénytelen szerződés fennállásában jóhiszeműen bízott, a felektől a szerződés megkötéséből eredő kárának megtérítését követelheti; ha azonban az érvénytelenség az egyik fél magatartására vezethető vissza, a bíróság a másik fél marasztalását mellőzheti. Ha a felek valamelyike a harmadik személlyel szemben rosszhiszemű volt, teljes kártérítéssel tartozik akkor is, ha az érvénytelenség nem az ő magatartására vezethető vissza. Ezt a kártérítést a bíróság a szerződés teljes vagy részleges hatályban tartása útján is nyújthatja. Ebben az esetben az érvénytelenség beáll ugyan, de az érvénytelenség okozásáért fennálló felelősség tartalma az érvénytelen szerződés tartalma lesz. Ez hasonló esethez, mint az érvénytelenség jogkövetkezményeként - a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján - a szerződés hatályossá nyilvánítása, amennyiben az eredeti állapot nem állítható helyre. A Ptk. 238. § (2) bekezdésének alkalmazási körében azonban az érvénytelen szerződés tényleges hatályosulására felelősségi úton kerül sor.

Ez a felelősségi alakzat azonban abból a szempontból speciális, hogy - ellentétben a Ptk. 339. § (1) bekezdésével - nem szól a károkozó vétkességéről. A teljes kártérítést ugyanis a rosszhiszeműséghez köti, a jóhiszemű szerződő fél pedig a szerződés megkötéséből

eredő kár (negatív interesse) megtérítésére kötelezhető. Külön kérdés, hogy felelősségi szempontból milyen a viszony a Ptk. 238. § (2) bekezdése és a 339. § (1) bekezdése között. A részletek kifejtése nélkül itt csak arra utalunk, hogy ez a szabály az álképviselő felelősségét kimondó Ptk. 221. §-ával állítható párhuzamba. Mindkét esetben vétkességtől független felelősségről van szó. A károkozónak felelősségének a vétkességtől történő függetlenítése mindemellett még egy célt szolgálhat, ez pedig a károkozóval szerződő harmadik személy védelme. Ha ugyanis a károkozó felelőssége a vétkességhez kapcsolódna, a károkozó adott esetben még akkor is ki tudná menteni magát, ha egyébként rosszhiszemű volt, de úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A felelősségnek a vétkességtől való függetlenítése tehát megnehezíti a kimentést, így fokozottabban védi a harmadik fél érdekeit. Harmathy Attila hívja fel a figyelmet arra, hogy a vétkesség nélküli felelősség magyarázatoként legtöbbször a rizikó viselése szolgál.⁹

A BH 1998/3/138. eseti döntésben a Legfelsőbb Bíróság kimondta a készfizető kezességi szerződés semmisségét, de a kezest kártérítési felelőssége alapján, a Ptk. 238. § (2) bekezdésére hivatkozással az érvénytelen szerződés teljesítésére kötelezte.

1. 4. Kifogások

A járulékoság elvével szorosan összefügg a kifogások felhozatalának a lehetősége. A kezes ugyanis érvényesítheti az őt saját személyében - a kezességi szerződés alapján - megillető kifogásokon túl azokat a kifogásokat is, amelyeket a főkötelezett érvényesíthet a jogosulttal szemben. Ez egy fontos különbség a járulékos kezesség és az absztrakt bankgarancia között.

Olyan kifogást természetesen nem érvényesíthet a kezes a jogosulttal szemben, amely őt a főkötelezettel fennálló fedezeti viszony alapján illeti meg. Így nem hivatkozhat a kezes arra, hogy a főadós őt a kezességvállalást megelőzően tévedésbe ejtette, vagy megtévesztette.

A kezes nem veszti el a kifogásolási jogát akkor sem, hogy a főkötelezett a kezesség elvállalása után lemond ezekről a kifogásokról. Ebben a vonatkozásban tehát nem érvényesül a járulékoság.

Kérdés, hogy ez az elv irányadó-e a főadóst megillető beszámítási jogra is, vagyis a kezes érvényesítheti-e a beszámítási jogát, ha arról a főkötelezett utóbb lemondott. A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2000/1/219. elvi döntésében ezt nem ismerte el, amikor kimondta, hogy a készfizető kezest nem illeti meg az a jog, hogy a hitelezővel szemben beszámítsa az adóst megillető – és a hitelezővel szemben fennálló – ellenkövetelést. A jogirodalomban újabban megjelent álláspont szerint azonban ez az okfejtés hibás.¹⁰

Ehhez kapcsolódik az a további kérdés, hogy a kezes érvényesítheti-e kifogásként a főkötelezettet a jogosult szerződésszegése alapján megillető jogait, így például a szavatossági,

9 HARMATHY ATTILA: *Felelősség a közreműködőért* (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1974) 50-53

10 Lásd LESZKOVEN: (5. lj.) 96.

elállási, felmondási jogokat? A jogirodalomban megjelent nézet szerint a kifogásolás joga nem terjeszthető ki olyan mértékben, hogy ezáltal a kezes a főadóst megillető követeléssel rendelkezhesse.¹¹

Az IH 2006/2/69. jogesetben a Szegedi Ítéletábrla elismerte a készfizető kezesek kereshe-tőségi jogát a hitelező és a főkötelezett között létrejött hitel- és kölcsönszerződések vonatkozásában abban a kérdésben, hogy a hitelező jogszerűen gyakorolta-e felmondási jogát. A bíróság szerint ugyanis a felmondási jog hitelező általi gyakorlásának jogszerűsége olyan körülmény, amely a kezesek helyzetét is nyilvánvalóan érinti, mivel a visszafizetés kezdő időpontját, a kötelezettség esedékessé válását befolyásolja. Ezzel szemben azonban nem terjed ki a kezesek perindítási jogosultsága a főkötelezettet ért kár érvényesítésére, továbbá a hitelező által gyakorolt zálogjog jogszerűségének vitatására. A kár vonatkozásában ennek magyarázata, hogy a károsult főadós kárigényét a kezes nem érvényesítheti. A hitel- és kölcsönszerződés felmondásának jogszerűsége esetén a zálogjog jelentősége abban áll, hogy a hitelező követelését a főadós elleni felszámolási eljárásban miként érvényesítheti. Ez azonban a kezesek kötelezettségét nem érinti.

A kezes természetesen lemondhat az őt megillető kifogásokról. Aggályos azonban az a gyakorlat, amely alapján a kezes az őt megillető összes kifogásról lemond. Más kérdés, hogy egy ilyen kötelezettségvállalás valószínűleg már nem is kezességnek, hanem inkább garanciavállalásnak minősül.

1. 5. A kötelezettségek feltételeinek azonossága

Kérdés, hogy a járulékosból következik-e a kezest és a főadóst terhelő kötelezettségek feltételeinek azonossága? Másként fogalmazva, következik-e a járulékos elvéből - illetve abból a törvényi megfogalmazásból, hogy a kezes kötelezettsége a biztosított kötelezettséghez „igazodik” -, hogy a jogosult a kezest csakis a főadóssal szemben fennálló, és a kezességgel biztosított kötelezettség feltételei szerint veheti igénybe? Részletfizetés biztosítása esetén például a kezes is igényelheti ezt a kedvezményt?

A hatályos jog nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket erre vonatkozóan. A kötelezettségek feltételeinek azonossága melletti érvelés elsősorban kezesvédelmi okokkal indokolható. Törvényi rendezés hiányában azonban a bírói gyakorlatra hárul annak a kérdésnek az eldöntése, hogy alkalmazza-e ezt az elvet.

Indokoltnak tűnik azonban, hogy a kötelezettségek feltételeinek azonossága elvét a készfizető kezességre ne terjesszék ki. Ebben az esetben ugyanis a kezes annak ismeretében vállalta a kezességet, hogy a jogosult nem köteles először a főadóstól teljesítést követelni. Ha a kezes tisztában van azzal, hogy a jogosult adott esetben közvetlenül ellene fordulhat, akkor nem feltétlenül indokolt azoknak a kedvezményeknek az igénybevétele sem, amelyek a főadós számára egyébként fennállnak. Ezt tükrözi a BH 2010/9/252. eseti döntés is, amelyben a főadósnak a kölcsönt 10 év alatt részletekben kellett volna visszafizetnie, a

¹¹ Lásd SALAMONNÉ (17. l.) 179.

kölcsönszerződés felmondása következtében azonban a készfizető kezestől a hitelező egy összegben követelte a tartozást.

2. Kivételek a járulékos elve alól

Az előzőek alapján felmerül a kérdés, hogy a kezességet fogalmilag járulékos ügyletnek kell-e tekinteni? A felek a szerződéses szabadság elve alapján a szoros járulékoságtól ugyan eltérhetnek és a kezesség tartalmát és terjedelmét másképpen állapíthatják meg, de a járulékos elvétől nem lehet teljes mértékben eltekinteni.

A kezességi szabályok között is találhatóak azonban olyan rendelkezések, amelyek a járulékos elvét áttörik. Ilyen szabályok például azok, amelyek alapján a kezesség a főadós kötelezettségének megszűnése ellenére is fennmarad. Ezeket a példákat azonban a kezességi jogon belül kivételeknek kell tekinteni, vagyis mindezek ellenére – szemben a zálogjoggal - a kezesség fogalmának a járulékosággal immanens részét képezi.

2. 1. A kezes kötelezettségvállalásának korlátozása – keretbiztosítéki kezesség

A jogirodalomban a járulékos elve alóli kivételnek tekintik, ha a kezes korlátozza kötelezettségvállalása mértékét.¹² Ebben az esetben a kötelezettségvállalás nem terjed ki az egész főkötelezettségre, illetve annak járulékos kötelezettségeire (pl. kamat, igényérvényesítés költségei). A biztosítandó követelés meghatározottságának követelménye azonban ekkor is érvényesül.

Ilyen jellegű korlátozásként fogható fel az ún. keretbiztosítéki kezesség is, amikor a kezes meghatározott maximális összeg erejéig vállal kötelezettséget. Ebben az esetben a felek megjelölik azt a legmagasabb összeget, ameddig a kezes kötelezettségvállalása terjed.

Előfordulhat, hogy korlátozott összegű kezességvállalás esetén a főkötelezett a tartozásának csak egy részét fizeti ki, amely azonban a kezességvállalás összegét fedezi. Ilyen esetben a kezes nem védekezhet azzal, hogy a főkötelezett a tartozásának azt a részét fizette ki, amelynek erejéig a kezes helytállási kötelezettséget vállalt. A kezes a követelésnek azt a részét köteles megfizetni, amelyet a főkötelezett nem egyenlített ki. A kezes ugyanis a kezesség intézményéből fakadóan a követelésnek azért a részéért kezeskedik, amellyel a főkötelezett adós maradt.¹³

Más vélemény szerint ilyen esetben nem a járulékos elvének sérelméről van szó, hanem csupán a Ptk. diszpozitív szabályai adta eltérési lehetőséggel élnek a felek, így a tartományban kevesebbre vállalt kezesség esetében is érvényesül a kezesség járulékosága, egyedül az összességében nem igazodik szorosan a kezesi helytállás az alapügylethez.¹⁴

¹² HARMATHY Attila: A szerződést biztosító mellékkötelezettségek. in: PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári jog - Kommentár a gyakorlat számára (Budapest: HVG-ORAC 2009), 463.

¹³ Lásd SALAMONNÉ (17. l.) 178

¹⁴ Lásd LESZKOVEN: (5. l.), 28.

Az összegszerű korlátozáshoz hasonló az az eset, amikor a kezes kötelezettségvállalását feltételhez köti, vagy csak meghatározott határidőig vállal kezességet. Ez utóbbi a bankkezesesség esetén tipikus.

2. 2. Globális kezesség

A globális kezesség – amelynek több típusa is ismert – szintén áttöri a járulékoság elvét. Azt az esetet a Szakértői Javaslat is elismeri, amikor a kezességet a főadósnak a jogosulttal szemben fennálló valamennyi kötelezettségéért, vagy meghatározott jogviszony alapján fennálló valamennyi kötelezettségéért vállalták.

A globális kezességvállalással kapcsolatban Villányi azt emeli ki, hogy az így vállalt kezességet nem lehet kiterjeszteni a körülményekhez képest túlságosan nagy összegű főkötelezettségre.¹⁵

Globális kezességnél vetődik fel ugyanis legélesebben az a kérdés, hogy meddig lehet tágitani a biztosítandó követelés meghatározott voltának, meghatározottságának a követelményét. A meghatározottság követelménye önmagában annak nem akadály, hogy valaki feltételes, vagy jövőbeli kötelezettségért vállaljon kezességet, az ilyen kezességvállalás tehát nem érvénytelen. Kérdés azonban, hogy a főadósnak a hitelezővel szemben keletkező valamennyi fennálló és jövőbeli kötelezettségéért milyen feltételek mellett lehet érvényesen kezességet vállalni. Ez ugyanis már nemcsak a meghatározottság követelményébe ütközhet, de megvalósíthatja a szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmisségét is. Ebben az esetben ugyanis a hitelező gyakorlatilag egy új adóst nyer, vagyis nem járulékos kezesség, hanem egy adóstársaság, kötelezeti egyetemlegesség jön létre.¹⁶

Leszkoven a jogosult valamennyi már fennálló és jövőbeni követeléséért történő kezességvállalás és a globális követelés-átruházás kapcsán felmerült problémák között von párhuzamot. Ez alapján úgy véli, hogy globális kezességvállalás kizárólag abban az esetben engedhető meg és fogadható el, ha a jogviszony tárgya megfelel a körülírhatóság és a meghatározhatóság követelményének. Ennek kapcsán Leszkoven is kiemeli, hogy ez a fajta kezességvállalás olyan vagyoni terhet jelent a kezes számára, mellyel előre számolni nem tud, a tartozást ellenőrizni vagy befolyásolni pedig a legkevésbé sem képes.¹⁷

A fenti megfontolások alapján a DCFR IV.G.-2:104 cikk (3) bekezdése elismeri ugyan a globális kezesség intézményét, de kiköti, hogy ez csak azokra a kötelezettségekre terjed ki, amelyek a főadós és a hitelező közötti szerződésekből származnak.

¹⁵ Lásd VILLÁNYI: *Kezesség*, 113.

¹⁶ A járulékos jellegű, mögöttes felelősség, valamint a kötelezeti egyetemlegesség közötti különbségekre utal az 1/2007. PJH indokolásának III. pontja is (ad. 2.).

¹⁷ Lásd LESZKOVEN: (5. lj.) 57.

2. 3. A szerződésszegés egyes esetei

A járulékoság alóli kivételnek tekinthetők, amikor a kezes többel tartozik a jogosultnak, mint a főadós. Erre akkor kerülhet sor, ha a kezes saját szerződésszegése következtében a kötelezettsége utóbb növekszik.

Ettől eltér az az eset, amikor a főadós követ el szerződésszegést. Ennek kapcsán kérdéses lehet, hogy a kezességvállalás kiterjed-e a főkötelezett szerződésszegése folytán keletkező károkra, ideértve a jogosultat esetleges elmaradt hasznára. A magyar jogirodalom álláspontja nem egységes.

Villányi László szerint a járulékoság arra az esetre is kiterjed, ha a főkötelezettség a főadós vétkeisége, vagy késedelme következtében módosul. Ebben az esetben a kezes a főadós ellen fordulhat amiatt, mert kötelezettsége a főadós vétkeisége miatt megnövekedett.¹⁸

Az 1959-es Ptk. miniszteri indokolása szerint a kezes nemcsak a kötelezettség teljesítéséért, hanem annak szerződés szerinti teljesítéséért vállalt kötelezettséget. Ennek megfelelően a szerződésszegéséért való helytállási kötelezettséget – anélkül, hogy ezt a Ptk. külön kimondta volna – a járulékoság elve alóli kivételnek tekintették, de elismerték.¹⁹

Az újabb jogirodalom azonban elutasítja a kezesség kiterjesztését a főadós szerződésszegése folytán keletkező károkra. Ezt tükrözi a BH 1994/1/42. eseti döntés is. Harmathy Attila szerint ennek az az alapja, hogy ebben az esetben nem érvényesül a meghatározottság követelménye.²⁰ Zoltán Ödön szerint a kezes helytállási kötelezettségének a kiterjesztése a késedelmi kamatot meghaladó károkra azért nem volna helyénvaló, mert az ilyen igényrel a kezesnek nem kellett számolnia a kezesség elvállalásakor. A felek szerződési akarata tehát nem irányt az ilyen jellegű jogkövetkezményekért való kezesi helytállási kötelezettségre.²¹ Ezzel szemben Leszkoven László úgy foglal állást, hogy a kezes kötelezettsége a nemteljesítés miatti kártérítésre is kiterjed. Ezt azzal támasztja alá, hogy kezességet nemcsak pénzszolgáltatásért, hanem más szolgáltatásért (pl. tevékenységvégeztésért) is lehet vállalni, amelynek nemteljesítése esetén a kezes felelőssége értelemszerűen a teljesítés elmaradása miatti kártérítésben áll.²² Véleményünk szerint azonban pénztartozásért vállalt kezesség esetén a többségi álláspont a megalapozott, vagyis ilyen esetben a kezestől a késedelmi kamatot meghaladó kárát a hitelező már nem igényelheti.

2. 4. Jövőbeni követelések biztosítása

Feszegeti a járulékoság határait a jövőbeni vagy feltételes kötelezettségeikért való kezességvállalás is, még abban az esetben is, ha az nem tekinthető globális kezességvállalásnak.

¹⁸ VILLÁNYI: *Kezesség*, 92-93.

¹⁹ *A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve – Az 1959. évi IV. törvény és a törvény javaslatának miniszteri indokolása* (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1963) 293.

²⁰ HARMATHY: *A szerződést biztosító mellékkötelezettségek*, 463.

²¹ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1292.

²² LESZKOVEN (5. lj.) 32.

Villányi szerint a kezességvállalás időpontjában még létre sem jött személy kötelezettségeiért vállalt kezesség is érvényes. Ekkor is meg kell azonban pontosan jelölni, hogy mely követelésekről van szó, vagy legalábbis azt, hogy milyen jogviszonyból eredő kötelezettségekért vállal a kezes felelősséget.¹ Itt is érvényesül tehát a biztosítandó követelés meghatározottságának a követelménye.

274. § (1) A kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést, amíg a követelés a kötelezettől és az olyan kezesektől, akik őt megelőzően, reá tekintet nélkül vállaltak kezességet, behajtható. Ez a szabály a kötelezett és a kezesek együttes perlését nem gátolja.

(2) A kezes nem követelheti, hogy a jogosult a követelést először a kötelezettől hajtsa be (készfizető kezesség), ha

- a) a felek így állapodtak meg,
- b) a kezességet kár megtérítéséért vállalták,
- c) a kezességet bank vállalta.

Áttekintés

1. Egyszerű (sortartásos) kezesség

2. Készfizető kezesség

1. Egyszerű (sortartásos) kezesség

A kezesség törvényi szabályozása során nemcsak a jogosult, hanem a kezes érdekeire is figyelemmel kell lenni. Ezt a célt szolgálja, hogy a kezesség nemcsak járulékos, de egyúttal másodlagos, szubszidiárius kötelem is. Ennek megfelelően a jogosultnak először a főadóstól kell megkísérelni behajtani a követelést, ha ez nem vezet eredményre, csak akkor fordulhat a kezes ellen.

A jogosultnak ez a sortartási kötelezettsége azokra a kezesekre is kiterjed, akik a szóban forgó kezest megelőzően, reá tekintet nélkül vállaltak kezességet, vagyis nem egyetemlegesen kötelezett kezestársak (BDT 2010/10/165.). Ha egymásra tekintettel történt a kezességvállalás, akkor a Ptk. 275. §-ában foglalt szabályt kell alkalmazni, vagyis kétség esetén a kezestársak egyetemlegesen felelnek a jogosulttal szemben.

A kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést, amíg a követelés a főkötelezettől és az olyan kezesektől, akik őt megelőzően, reá tekintet nélkül vállaltak kezességet, behajtható. Más biztosítékot nyújtó személyekkel szemben azonban a sortartás kifogása nem érvényesíthető. A kezes nem hivatkozhat arra, hogy a követelés az azt biztosító más mellékkötelezettségek igénybevételével – például zálogjog, óvadék vagy vételi jog érvényesítésével – behajtható volna. A jogosult ilyen esetben szabadon választhat, hogy melyik kötelezettel

¹ VILLÁNYI: *Kezesség*, 113.

szemben érvényesíti a követelését. A hitelező fordulhat először a jelzálogkötelezett ellen, annak ellenére, hogy a kölcsönt készfizető kezességvállalás is biztosítja (BH 1996/6/308.), de fordulhat közvetlenül a kezes(ek)el szemben is, a jelzálogkötelezett helyett (BH 1998/11/546.). A felek azonban a kezesi szerződésben ettől eltérően is megállapodhatnak. Lehetséges tehát olyan szerződéses kikötés, amely alapján a jogosult a kezes igénybevétele előtt köteles zálogjogát érvényesíteni.

A bíróság azonban ennek a ténynek a hiányát hivatalból nem veheti figyelembe, vagyis a kezesnek minden egyes esetben hivatkozni kell a sortartás kifogására. Ezen kifogás alapján a kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést, amíg a jogosult nem igazolja, hogy a követelés behajtásának lehetetlenségét.

Kérdés, hogy a hitelezőnek meddig kell elmennie a sortartás kifogásával szembeni védekezés során? Kell-e a jogosultnak ennek alapján azt kell igazolnia, hogy a követelés behajtása végett a főkötelezett vagyona végrehajtást indított, de a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést? Ez a főadós teljes vagyona vezetett végrehajtási eljárás(ok) sikeretelenségének, vagyis a főkövetelés behajthatatlanságának az igazolását jelentené. A gyakorlat szerint nem szükséges a teljes behajthatatlanság kimutatása. Erre kizárólag az ún. kártalanító kezesség esetében kell csak, hogy sor kerüljön, amikor is a hitelezőnek igazolnia kell a főkötelezett teljes vagyonihiányát.² Ennek alapján egyszerű kezesség esetében a jogosult részéről elegendő annak kimutatása, hogy a végrehajtás a főkötelezettel, illetve a nem egyetemlegesen kötelezett kezestársakkal szemben folyamatban van. A bírói gyakorlat tehát engedményeket tesz a hitelezőnek. Ezzel szemben az 1945 előtti bírói gyakorlat a főadós vagyona vezetett végrehajtás egyszerű eredménytelenségét nem tekintette elegendőnek, hanem a teljes fizetőképzetlenség kimutatását követelte meg.

A legtisztább helyzetet természetesen az eredményezi, ha a felek a kezességi szerződésben határozzák meg azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén a kezes már nem védekezhet a sortartás kifogásával, vagyis amikor a hitelező már a kezes ellen fordulhat. Ez jelentheti azt is, hogy a kezességi szerződés meghatározza, hogy a hitelezőnek milyen végrehajtási cselekményeket kell megtennie, mielőtt a kezes ellen fordul.

A sortartás kedvezménye nem érvényesül akkor, ha a hitelező igénye más jogviszony alapján esetleg behajtható. A kezes tehát nem hivatkozhat arra, hogy a biztosítási esemény bekövetkezésére vállalt fizetési kötelezettség (hitelbiztosítási szerződés) az ő teljesítését megelőzi (BDT 2010/10/165. jogeset).

Kérdés, hogy mi történik akkor, ha a főkötelezett ismeretlen helyre távozik. A korábbi jogirodalomban megjelent nézet szerint ilyen esetben a jogosult közvetlenül fordulhat a kezes ellen.³ Az újabb jogirodalomban megjelent álláspont szerint ezzel szemben ilyen esetben is igazolási kötelezettséget kell megkövetelni a jogosulttól. A kezes jogainak a védelme ugyanis az igazolási kötelezettséget akkor is megköveteli, ha a főadós lakóhelyének vagy

² Lásd LESZKOVEN (5. lj.) 18.

³ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1295.

székhelyének megváltozása miatt nem lehet föl. Ez összhangban áll az utóbbi időben jelentősen megszigorodott cégbejegyzési eljárási szabályokkal.¹

A sortartás kifogása nem gátolja a kötelezett és a kezes együttes perlését, amit pergazdaságossági szempontok indokolnak. Ebben az esetben a bíróság a kezeset feltételesen, attól függően marasztalja, hogy a jogosult igazolja a kötelezettel szemben megkísérelt behajtás sikertelenségét.

A Ptk. az egyszerű – sortartásos – kezességet tekinti főszabálynak. Ez azt jelenti, hogy a kezesség kétség esetén egyszerű kezesség.

2. Készfizető kezesség

A sortartás kifogásáról a kezes lemondhat, készfizető kezesség esetében pedig ezt a törvény vonja meg a kezesről. Ebben az esetben a jogosult a készfizető kezessel szemben a főadóst megelőzően is felléphet. Emellett a jogosult azt is megteheti, hogy egyszerre fordul a főkötelezett és a készfizető kezes ellen. Ez utóbbi esetben a főkötelezett és a kezes egyetemleges marasztalásának van helye, ami a mindkettőjükkel szembeni végrehajtás lehetőségét adja meg.

A készfizető kezes nem élhet a sortartás kifogásával, vagyis nem igényelheti, hogy a hitelező először az adós vagyontól keressen kielégítést. A készfizető kezes arra sem jogosult, hogy az adósnak a jogosulttal szemben más jogviszony alapján fennálló követeléséről rendelkezék, akár beszámítás útján is (EBH 2000/1/219.).

A készfizető kezes a teljes tartozás megfizetésére köteles és nincs jelentősége annak sem, hogy a hitelező az adós ellen indított felszámolási eljárásban érvényesítette-e a követelését, illetve, hogy az behajthatatlannak minősült-e. A hitelező a követelését - választása szerint - a készfizető kezessel szemben is érvényesítheti, attól függetlenül, hogy megkísérelte-e annak a főadóssal szembeni érvényesítését (IH 2007/3/113.).

A hatályos Ptk. szerint a bankkezesség minden esetben készfizető kezesség.

275. § Ha ugyanazért a kötelezettségért egyidejűleg vagy egymásra tekintettel többen vállalnak kezességet, a kezesek kétség esetében egyetemlegesen felelnek.

Áttekintés

1. *Egymásra tekintettel történő kezességvállalás*
2. *Kezesség és zálogjog együttes fennállása*
3. *Egyéb kezességi altípusok*
4. *Fogyasztói kezesség*

¹ GULYÁS NÉ Csekő Katalin: *Az új kezességi jog ellentmondásai, Hitelintézet Szemle 2008/2. 174.*

1. Egymásra tekintettel történő kezességvállalás

A Ptk. a kezesség speciális típusai közül a 275. §-ában azt az esetet szabályozza, amikor ugyanazért a kötelezettségért egyidejűleg, vagy egymásra tekintettel többen vállalnak kezességet.

Ugyanazért a követelésért háromféleképpen lehet kezességet vállalni:

- a) egymást követően, egymástól függetlenül;
- b) egymást követően, egymásra tekintettel;
- c) egyidőben (egymásra tekintettel).

A Ptk. 275. §-a b) és c) pontokra nézve tartalmaz speciális szabályozást. A kezesek ilyen esetben – kétség esetén – egyetemlegesen felelnek. Ez azt jelenti, hogy a jogosult bármelyik kezesről követelheti a teljesítést, vagy pedig egyidejűleg fordulhat valamennyiük ellen. Az egyetemlegesség azonban csak kétség esetén áll fenn. Ha azonban fennáll és az egyetemleges kezesársak egyike az egész tartozást kifizette, akkor őt a többiek ellen arányos kielégítési jog illeti meg.

A Ptk. 275. §-ban foglalt szabály sortartó, illetve készfizető kezesség esetén is egyaránt alkalmazható. Ez azt jelenti, hogy a készfizető kezesek egymás közötti viszonyában az egyetemlegesség és az ahhoz kapcsolódó elszámolási szabály nem automatikusan fog érvényesülni, hanem csak akkor, ha a készfizető kezesek ugyanazért a követelésért egyidejűleg vagy egymásra tekintettel vállaltak közösen kezességet. Más vélemény szerint azonban a készfizető kezesek felelőssége minden esetben egyetemleges, vagyis abban az esetben is, ha nem egyidejűleg vagy egymásra tekintettel vállaltak a kezességet.²

Amennyiben a kezesek ugyanazért a követelésért egyidejűleg vagy egymásra tekintettel közösen vállaltak helytállási kötelezettséget, akkor egymás közti viszonyukban a Ptk. 338. § (1) bekezdése szerinti elszámolási elv az irányadó.

Ezzel kapcsolatban akkor merülhet fel probléma, ha az egymásra tekintettel történő kezességvállalás nem bizonyítható. Későbbi időpontban, alapvetően eltérő feltételekkel létrejött külön kezesi szerződések esetén a kezesek közötti szándékegység nem állapítható meg. Ebben az esetben a kezesek egymás közötti belső viszonyában a Ptk. 338. § (1) bekezdése nem irányadó, hanem a kezesi jogviszonyra vonatkozó speciális rendelkezést, a Ptk. 276. § (1) bekezdését kell alkalmazni. Eszerint az egyetemlegesség nem alkalmazható, ha a kezesek valamelyike nem közös szándékegységben, vagyis nem egyidejűleg és nem egymásra tekintettel vállalt kezességet, hanem későbbi időpontban, eltérő feltételekkel, külön köt kezesi szerződést. Ilyen esetben, ha a kezes a hitelezőt kielégíti, a követelés az azt biztosító és a kezességvállalást megelőzően keletkezett jogokkal együtt – teljes terjedelmében – reá száll át (IH 2009/3/118.). Ugyanezt mondta ki a Pécsi Ítéltábla a BDT 2010/1/3. jogesetben. Ennek megfelelően, ha a kezességet nem egyidejűleg, vagy egymásra tekintettel vál-

² Lásd SALAMONNÉ: (17. lj.) 185. illetve 188.

lalták, egyetemlegességről nem lehet szó, így a kezesek egymás közötti viszonyában sem az egyetemleges kötelezettek belső jogviszonyára irányadó elszámolási elvet kell alkalmazni, hanem a Ptk. 276. § (1) bekezdése értelmében a főadós helyett teljesítő kezes a jogosultnak megfizetett teljes követelését igényelheti a többi kezestől. Ez azt jelenti, hogy a Ptk. 338. § (1) bekezdésében foglalt, illetve a Ptk. 276. § (1) bekezdése szerinti elszámolási rend együttesen nem alkalmazható.

2. Kezesség és zálogjog együttes fennállása

Előfordulhat, hogy ugyanazt a követelést kezesség és zálogjog együttesen biztosítja. Ezen belül két esetcsoport különböztethető meg egymástól.

Az egyik esetben a zálogjogot a főkötelezettől eltérő személy alapítja. Ez azt jelenti, hogy a főkötelezett személyes adós lesz, a zálogjogot alapító harmadik személy pedig dologi adós. Ehhez járul a kezességvállalás, vagyis az ügyletek a hitelezőn és a főkötelezeten (személyi adós) kívül érintik még a dologi kötelezettet és a kezest is.

Zálogjog és kezesség együttes fennállása esetén is érvényesül az az alapelv, hogy a hitelező szabadon dönthet a kötelezettek igénybevételének sorrendjéről, vagyis a kezes nem hivatkozhat arra, hogy a zálogjogosult hitelezőnek először a zálogkötelezettől kellett volna megkísérlni behajtani a követelést (BDT 2010/1/3.). Ez azt jelenti, hogy ilyen esetben a zálogjogosult hitelező maga dönti el, hogy a követelést az egyenes adóssal, a készfizető kezessel, vagy pedig a dologi kötelezettel szemben érvényesíti. A hitelező nem köteles érvényesíteni a zálogjogát sem a személyes adós, sem a készfizető kezes mentesülése érdekében. A bírói gyakorlat szerint ez a megállapítás irányadó abban az esetben is, ha a hitelező követelését a kezességvállalás mellett vételi jog kikötése is biztosítja. Ilyen irányú szerződéses megállapodás hiányában ekkor sem köteles a hitelező először a vételi jogát gyakorolni, kötelező sorrendiséget ugyanis jogszabály nem ír elő (IH 2007/3/113. jogeset).

A felek a kezességi szerződésben azonban megállapodhatnak abban, hogy a hitelező először a zálogjogát érvényesíti, vagyis, hogy a főadós nem-teljesítése esetén először a zálogtárgyból kísérli meg követelését kielégíteni, és csak ennek sikertelensége után fordul a kezes ellen. Ilyen sortartási kötelezettséget kimondó szerződéses megállapodás hiányában azonban a hitelező jogosult dönteni arról, hogy milyen sorrendben érvényesíti a követelését. Nincs tehát olyan jogszabályi előírás, amelynek alapján ilyen esetben a hitelezőnek először a zálogtárgyból kellene kielégítést keresnie, illetve, hogy a zálogjogáról ilyenkor nem mondhat le a kezes elleni igényérvényesítés előtt.

Az EBH 2000/2/327. számú elvi döntésében a Legfelsőbb Bíróság azt mondta ki, hogy a zálogjog a hitelező részére biztosít fedezetet a követelése visszafizetésére, nem pedig a kezesnek nyújt valamiféle „garanciát”. Ha ilyen esetben a hitelező a jelzálogjogot törölteti a kölcsön összegének visszafizetése előtt, akkor ez kizárólag az ő kockázata, de ezzel nem veszti el azt a jogát, hogy a kölcsönszerződés alapján a főadóssal, illetve kezessel szemben érvényesítse a követelését.

A hatályos Ptk. az egyidejűleg vállalt kezesség és zálogkötelezettség között nem állít fel vélelmet az egyetemlegesség mellett. Ehhez képest az új Ptk. Szakértői Javaslat³ szerint (5:400. §) a fenti esetben a kezes és a zálogkötelezett (dologi adós) egyetemlegesen felelnek, egymás közötti viszonyukban pedig kockázatvállalásuk arányában lennének kötelesek helytállni. A dologi adós kockázatvállalásának mértékét a zálogtárgy értéke határozná meg. Ebből a szempontból figyelemre méltó Szladits Károly korabeli javaslata, mely szerint a zálogkötelezett és a kezes közötti viszonyra az egyetemleges jelzálogjog szabályát kellene alkalmazni.⁴

A másik lehetőség, hogy a zálogjogot a főadós létesíti és a kezes emellett vállal helytállási kötelezettséget (IH 2009/3/117.). A Szakértői Javaslat 5:394. § (3) bekezdése szerint a kezes ilyen esetben megtagadhatná a teljesítést, amíg a jogosult nem igazolja, hogy a zálogjog érvényesítése során a követelés nem nyert kielégítést. A hitelezőnek tehát ebben az esetben először a zálogjogot kellene megpróbálni érvényesíteni és csak ennek sikertelensége után fordulhatna a kezes ellen. Ki kell azonban emelni, hogy ez a kedvezmény nem vonatkozna arra az előző esetre, amikor a zálogjogot nem a főkötelezett, hanem egy harmadik személy, mint dologi adós alapítja. Ekkor ugyanis a kezes és a dologi adós egyetemlegesen felelnek a követelés teljesítéséért.

Akár a főadós alapította a kezességgel együtt fennálló zálogjogot, akár a főadóstól eltérő személy, a kezes teljesítése következtében a többszörösen is biztosított követelés nem szűnik meg, hanem a Ptk. 276. § (1) bekezdése alapján az azt biztosító - és a kezességvállalást megelőzően keletkezett - jogokkal együtt a kezesre száll. Ez vonatkozik a kezességvállalás előtt keletkezett zálogjogra is, az említett időbeli korlátra való tekintettel.

A jogosultnak teljesítő kezesre átszálló zálogjog nem új zálogjog, csupán a zálogjogosult személyében következik be változás. Hatályos jogunk szerint a jogosultat kielégítő kezes a jelzálogjogot a törvény rendelkezése alapján, ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzi meg. Ilyenkor a zálogjog eredeti ranghelyét megtartva száll át a kezesre. Az ingatlant terhelő jelzálogjog átszállásának tehát ebben az esetben az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés nem feltétele, az eredeti jogosultat kielégítő kezes - hasonlóan a Ptk. 259. § (2) bekezdésében írt harmadik személyhez - a jelzálogjogot a törvény rendelkezése alapján, ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzi meg. Az új zálogjogosult természetesen követelheti a jelzálogjognak a javára való ingatlan-nyilvántartási bejegyzését, ez a bejegyzés azonban csupán deklaratív hatályú. Ebből pedig az is következik, hogy a zálogkötelezett ellen indított felszámolási eljárásban a hitelezői igényt bejelentő kezes követelése zálogjoggal biztosított követelésnek minősül, azt a felszámolónak ilyen igényként kell nyilvántartásba vennie és kielégíteni (BDT 2006/9/139.).

Más a helyzet azonban, ha a jogosultat a zálogkötelezett elégti ki. Ha a zálogkötelezett egyben a személyes adós is, akkor a teljesítés által a követelés megszűnik, tehát a további-

3 VÉKÁS Lajos (szerk.): Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez (Budapest: Complex 2008) 1281. p.

4 SZLADITS Károly: Jelzálogjog és kezesség. Jogtudományi Közlöny, 1927/24. 218.

akban a kezest sem terheli helyállási kötelezettség. Amennyiben azonban a zálogkötelezett csak dologi kötelezett, de nem személyes adós, akkor a Ptk. 259. § (1) bekezdése szerint teljesítése esetén a zálogjog megszűnik, a követelés pedig egyéb biztosítékaival (pl. kezesség) együtt a kielégítés erejéig a zálogkötelezett tulajdonosra száll át. A zálogjog megszűnésére azért kerül sor, mert hatályos jogunk a tulajdonosi zálogjogot nem, csupán annak egy nagyon sajátos formáját ismeri el. Ennek az a sajátossága, hogy csak a sorrendben hátrább álló zálogjogosultak irányában bír jogi relevanciával, a vagyoni forgalom más résztvevői számára azonban nem létezik. Ez azonban nem változtat azon, hogy a jogosultat kielégítő dologi kötelezett a követelést és annak a megszűnő zálogjogon kívüli egyéb biztosítékait – így a kezességet is – megszerzi. Ez azt jelenti, hogy a megtérítési igény a különböző mellékkötelezettek egymással szemben is megilleti. A következő pontban vizsgáljuk meg azt részletesebben, hogy a megtérítési igény biztosítékaira vonatkozóan milyen eltérés mutatható ki a zálogjogi, illetve a kezességi szabályok között.

Amennyiben a zálogkötelezett és a kezes egyidőben, egymásról tudva, egymásra tekintettel kötelezték el magukat, akkor a Ptk. 253. § (2) bekezdése, valamint 275. §-a alapján egyetemlegesen felelnek. Egymás közötti viszonyukra ilyenkor a Ptk. 338. § (1) bekezdése az irányadó, vagyis a kötelezettség – eltérő megállapodás hiányában – egyenlő arányban terheli őket. Hatályos jogunk mindazonáltal nem állít fel vélelmet az egyetemlegességre az egyidejűleg vállalt kezesség és zálogkötelezettség esetére. Egyetemlegesség csak akkor állapítható meg, ha ez a szándékuk a szerződésből kitűnik. Ha a szándékegység nem bizonyítható, a kezes és a zálogkötelezett között egyetemleges kötelezettséget nem lehet megállapítani (BH 1998/4/172.).

3. Egyéb kezességi altípusok

A Ptk. a kezesség egyes altípusait ugyan külön nem említi, de a kötelmi jog alapelvei – mindenekelőtt a szerződéses szabadság elve - alapján nem kizárt egyéb kezességi formák létrehozatala sem.

Ennek megfelelően a felek megállapodhatnak abban, hogy a kezes határozott, illetve határozatlan időre vállalja a kezességet (időre szóló kezességvállalás). A banki gyakorlatban a határozott időre vállalt kezesség szorosan összekapcsolódik a meghatározott összeg erejéig vállalt kezességgel (keretbiztosítéki kezesség). A gyakorlatban mindemellett a határozott idejű kezességvállalás azért is gyakori, mert így oldják fel a jövőbeni, illetve feltételes kötelezettségekre vonatkozó kezességvállaláshoz kapcsolódó bizonytalanságot.

Határozott időre vállalt kezesség esetén kérdéses, hogy a kezességi szerződésben feltüntetett határidőn belül a hitelezőnek a keresetet is meg kell-e indítania a kezes ellen, vagy elengedő, ha fizetésre hívja fel őt. A jellemző az, hogy a kezes kötelezettségvállalásának megszűnését ahhoz fűzi, hogy a határidő alatt a hitelező nem érvényesíti követelését. Ebben az esetben az érvényesítés fogalmának pontos meghatározása jelenthet problémát, ezért ajánlott ezt a kezesi szerződésben szabatosan meghatározni.

Lehetséges az is, hogy a kezes kifejezetten a követelésnek a kötelezettől be nem hajtható részéért vállal felelősséget. Ez az ún. kártalanító kezesség, amikor is a jogosult csak akkor követelheti a kezestől a biztosított követelés kielégítését, ha végrehajtást vezetett a főkötelezett vagyona, és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést. Ebben az esetben kizárt a kötelezett és a kezes együttes perlése, a kezes csak akkor perelhető, ha a hitelező a főadós ellen már vezetett egy sikertelen végrehajtást. Fontos különbség a rendes sortartásos kezesség és a kártalanító kezesség között, hogy kártalanító kezességnél a bíróság hivatalból vizsgálja a követelés behajthatatlanságát, míg sortartásos kezesség esetén erre a kezesnek a perben kifogás formájában hivatkozni kell. A sortartó és a kártalanító kezes jogi helyzete közötti fontos különbség mutatkozik meg továbbá a sortartás elhárításához szükséges lépések terjedelmében, vagyis a behajtás megkísérlésének mélységében. A főkötelezett teljes vagyonihiányát ugyanis a hitelezőnek csak kártalanító kezesség esetén kell kimutatnia. Kártalanító kezesség esetén tehát a hitelezőnek a főadós teljes vagyonából kell kielégítést keresnie, ennek eredménytelenségét pedig bizonyítania kell.

Ettől eltér azonban a Ptk. 274. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt eset, amely szerint, ha a kezességet kár megtérítésére vállalták, készfizető kezességről van szó. Ebben az esetben ugyanis kártérítési kötelezettségért vállalják a kezességet.

4. Fogyasztói kezesség

A gyakorlatban egyre nagyobb a szerepe a fogyasztói kezességnek, vagyis az olyan kezességvállalásnak, amelyet fogyasztó tesz. Mivel jogszabály nem határozza meg a fogyasztói kezesség fogalmát, ezért a fogyasztó általános fogalmából kell kiindulni az elhatárolás során. Ez adott esetben értelmezési nehézségekhez vezethet.

Kérdés ugyanis, hogy fogyasztói kezességnek tekintjük-e azt az esetet, ha a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság tartozásaiért magánszemélyként vállal kezességet? A hatályos Ptk. ezt nem rendezi, a Szakértői Javaslat 5:402. § (7) bekezdése szerint azonban nem kellene alkalmazni a fogyasztói kezesség szabályait, ha a kezes a jogi személy kötelezett vezető tisztségviselője vagy többségi befolyással rendelkező tagja. Ez a rendelkezés azonban nem vonatkozik a betéti társaságra és a közkereseti társaságra. Más álláspont szerint a fogyasztói jellegű kis- és közepes vállalkozások esetén indokolt elismerni.

A kezességi szerződés fogyasztói szerződésnek minősítésének nem feltétele, hogy a kezességgel biztosított kötelezettség alapja is fogyasztói szerződés legyen.

A kielégítő szintű védelem megteremtése fogyasztói kezesség esetén azért is különösen fontos lenne, mert erre vonatkozóan nincs európai uniós jogszabály. A fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK parlamenti és tanácsi irányelv ugyanis a biztosítékot nyújtó félre nem terjed ki.⁵ Voltak ugyan olyan elképzelések az Európai Bizottság

⁵ A 2008/48/EK irányelvről részletesebben lásd: BODZÁSI Balázs: *A fogyasztói hitelszerződések európai uniós szabályozása. Külgazdaság Jogi Melléklet, 2011/5-6. 49-77., valamint BODZÁSI Balázs: A fogyasztói hitelszerződések új szabályai. Hitelintézet Szemle, 2011/3. 262-280.*

réséről, amelyek szerint a védelmi szintet erre a személyi körre – és így a kezesekre is – ki kellett volna terjeszteni, de ezt az Európai Parlament megakadályozta. Arra természetesen van lehetőség, hogy a tagállamok az irányelv védelmi szintjét a kezesekre is kiterjesszék. Mindez elsősorban azért lenne fontos, mert a hitelezők sokszor nemcsak a hitelfeltevő, de a kezes teljesítőképességét sem vizsgálják megfelelően, illetve tévesen mérik azt fel.

A védelmi szint kiterjesztése elsősorban a jogosultat terhelő, a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség szintjének emelésével járna együtt. A kiterjesztés ennek megfelelően érintené a reklámokba foglalandó általános tájékoztatást (irányelv 4. cikk) és a szerződéskötést megelőzően a hitelnyújtót terhelő egyéb tájékoztatást is (irányelv 5. cikk). Ki kell emelni az irányelv 5. cikk (6) bekezdését, amely szerint a tagállamok biztosítják, hogy a hitelezők megfelelő magyarázattal szolgáljanak a fogyasztónak (az általunk javasolt esetben a kezesnek is) annak érdekében, hogy az értékelhesse, hogy a javasolt hitelmegállapodás (kezeségvállalás) megfelelő-e igényei és pénzügyi helyzete szempontjából. Ez a kezesesség esetén azt jelentené, hogy jogszabályi alapja lenne annak, hogy a kezes alaposabban megismerje a biztosítandó alapügyletet. Lényeges továbbá az irányelv 8. cikke, amely a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettséget ír elő a hitelnyújtó számára. A kezesesség szempontjából is fontosak emellett a 10. cikk (a hitelmegállapodásban feltüntetendő információk), illetve a 14. cikk (a fogyasztót megillető elállási jog) rendelkezései.

A 2008/48/EK irányelv implementációját végrehajtó, a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény sajnos nem tett lépéseket abba az irányba, hogy a fogyasztói kezesesre is kiterjessze az irányelv védelmi szintjét.

276. § (1) Amennyiben a kezes a jogosultat kielégíti, a követelés az azt biztosító és a kezeségvállalást megelőzően keletkezett jogokkal, valamint a végrehajtási joggal együtt reá száll.

(2) A kezes felszabadul, amennyiben a jogosult lemond a követelést biztosító olyan jogról, amelynek alapján a kezes a reá átszálló követelésre kielégítést kaphatott volna, vagy amennyiben a követelés a jogosult hibájából egyébként behajthatatlanná vált.

Áttekintés

1. A kezes teljesítése

1.1. A teljesítő kezeset megillető megtérítési igény biztosítása

1.2. Az elévülés

1.3. A kezes szabadulása

1.4. A kezesesség megszűnése

1. A kezes teljesítése

A kezeségi szerződés alapján a kezesnek kell teljesítenie, ha a főkötelezett az alapügyletet nem teljesítette. A járulékoság elvéből következik, hogy ha a kezes a jogosult követelését kielégíti, a követelés az azt biztosító jogokkal együtt a kezesre száll. Ez azt is jelenti, hogy a kezes teljesítésével a követelés nem szűnik meg. Kérdés, hogy ezt a megtérítési igényt a kezes és a főadós egymás között szerződéssel kizárhatja-e? Az ilyen jellegű joglemondást érvényesnek lehet elismerni, feltéve, hogy nem sérti a Ptk. valamely kógens rendelkezését. Ennek alapján tehát a főkötelezett helyett fizető kezes megteheti, hogy a kifizetett összegre nem tart igényt, azt a főkötelezettnek ajándékozta.

A tipikus azonban az, hogy a fizető kezes megtérítést igényel a főkötelezettől. Ennek alapja, hogy a jogosultat kielégítő kezes a Ptk. 276. § (1) bekezdése alapján törvényi engedményes, akire a követelés jogszabály rendelkezése folytán szállt át, az azt biztosító jogokkal – kezeséggel, jelzálogjoggal – együtt. A törvény tehát megteremti ennek a megtérítési igénynek a biztosítékait is.

Fontos azonban kiemelni, hogy a kezes nemcsak a megtérítési igény és az azt biztosító jogok alapján léphet fel a főkötelezettel szemben, hanem az alapján a fedezeti viszony alapján is, amely közte és a főkötelezett között fennáll.

Ennek ellenére elmondható, hogy a Ptk. nem rendezi kielégítően azt a helyzetet, amikor a kezes a jogosult követelését kielégítette. Különösen azokat a kötelezettségeket kellene a törvényben szabályozni, amelyek a főadóst a kezes teljesítése után terhelik. Kérdéses lehet ugyanis, hogy ebben az esetben a főadós ugyanolyan feltételek szerint teljesíthet-e a kezesnek, mint amilyen feltételek szerint a jogosult javára teljesíthetett volna? A főadós szerződésszegése kihatással van-e azokra a kedvezményekre, amelyekre a jogosulttal szemben igényt tarthatott? Indokoltnak tűnik annak elismerése, hogy a főadós részletfizetés kedvezményét ebben az esetben elveszíti, vagyis a kezes irányában már egyösszegű teljesítésre lesz köteles.

Hiányoznak a törvényi rendelkezések arra nézve is, hogy ha a kezes csak részlegesen elégíti ki a jogosultat. A törvénynek rendeznie kellene, hogy hogyan alakul a kezes és a jogosult jogviszonya a részleges teljesítés után.

1.1. A teljesítő kezeset megillető megtérítési igény biztosítása

A kezeségi szerződés alapján a kezesnek kell teljesítenie, ha a főkötelezett az alapügyletet nem teljesítette. A járulékoság elvéből következik, hogy ha a kezes a jogosult követelését kielégíti, a követelés az azt biztosító jogokkal együtt a kezesre száll. Ez azt is jelenti, hogy a kezes teljesítésével a követelés nem szűnik meg.

A megtérítési igény azt jelenti, hogy ha a kezes a jogosultat kielégíti, rá száll a követelés, a követelést biztosító és a kezeségvállalást megelőzően keletkezett jogok, valamint a végrehajtási jog is. Ezek a jogok a megtérítési igény erejéig szállnak át a főkötelezett helyett

teljesítő kezesre. A teljesítő kezes a reá átszálló jogokat azonban nem érvényesítheti a későbbi biztosítékot nyújtókkal (kezesekkel, zálogkötelezettekkel) szemben. A kezességvállalás után kötött jelzálogszerződés tehát a kezes kielégítését nem biztosítja (BH 1998/4/172.).

Részben ehhez az időbeli korláthoz kapcsolódóan merül fel annak az igénye, hogy a kezes számára törvényi szinten kellene azt a lehetőséget biztosítani, hogy ha megtérítési igénynek érvényesítése veszélybe kerül, elállhasson a kezességi szerződéstől.

Érdemes azonban arra is utalni, hogy a kezes nemcsak a törvényi engedményként rá átszállt jog – a megtérítési igény – alapján léphet fel a főkötelezettel szemben, hanem abból a jogviszonyból (fedezeti viszony) származó jog alapján is, amely közte és az adós között keletkezett. Kétszeres teljesítésre természetesen nincs lehetőség, így a kezesnek el kell döntenie, hogy a két igény közül melyiket érvényesíti. Ebből a szempontból a törvényi engedményként rá átszálló megtérítési igény kedvezőbb, mert azt maga a Ptk. látja el biztosítékokkal, hiszen a megtérítési igény az esetleges biztosítékokkal együtt száll át a kezesre.

A kezes megillető megtérítési igényt már a 19. századi magánjogunk is elismerte, majd a bírói gyakorlat analógia útján ezt kiterjesztette a hitelezőt kielégítő dologi kötelezetre is. A jelzálogjogról szóló 1927. évi XXXV. törvény 9. § (1) bekezdése alapján a jelzálogos hitelezőt kielégítő dologi kötelezett jogi helyzetére a kezesre irányadó szabályokat kellett alkalmazni.

Ha a hitelezőnek teljesítő készfizető kezes érvényesíti a teljesítés folytán a Ptk. 276. § (1) bekezdése folytán rá átszállt zálogjogát, a kielégítési joga a jelzálogjog átszállásával nyílik meg, ez egyben a dologi adós tőrési kötelezettségének kezdő időpontja is. A jelzálogjog átszállásának időpontja a kezes teljesítésének időpontja. Ha a kezes teljesített a főadós helyett, a követelés a teljesítése (tőke és kamat) erejéig száll át rá, ezt követően megtérítési igénye nem a hitelszerződésben meghatározott, hanem a törvényi előírás mértéke szerint kamatozik (BDT 2009/11/195.).

Bonyolultabb a helyzet, ha a kezes a főadós követelésének csak egy részét egyenlíti ki. A Ptk. 276. § (1) bekezdésében foglalt törvényi engedmény ebben az esetben is bekövetkezik, a kezes azonban a követelésnek és az azt biztosító mellékjogoknak csak azt a részét szerzi meg, amennyit ő maga a hitelezőnek már teljesített. Ez jelzálogjog esetében azt jelenti, hogy az egyszerre szolgálja az eredeti jogosult és a fizető kezes igényét. Kérdés lehet azonban a rangsor. Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet 90. §-a szerint az eredeti jogosultat megillető részjelzálogjog rangsorban megelőzi a törvényi engedmény folytán a kezesre szálló részjelzálogjogot.

További problémát jelenthet, ha a jogosult követelését több jelzálogjog is biztosítja, vagyis egyetemleges zálogjogról van szó. Ilyenkor kérdéses lehet, hogy milyen módon és arányban történik meg a jelzálogjogot átszállása, illetve megosztása. Ilyenkor a kezes a részleges teljesítéssel valamennyi zálogtárgy felett megszerzi részjelzálogjogot, melyet azonban a hitelező részjelzálogjoga a rangsorban megelőz.

Arra már utaltunk, hogy a fizető kezesre megillető megtérítési igény több szempontból is hasonlóságot mutat a jogosultat kielégítő nem személyes adós zálogkötelezettet megillető megtérítési igénnyel. Még szembetűnőbb a hasonlóság azonban azzal az esetkörrel, amikor a jogosultat sem nem a személyes adós, sem nem a dologi zálogkötelezett, hanem egy rajtuk kívül álló harmadik személy elégíti ki. Ezt az esetkört a Ptk. 259. § (2) bekezdése szabályozza. Ennek alapján a zálogjog a követelés, illetőleg a megtérítési igény erejéig a kielégítő harmadik személyre száll át. Ez a személy követelheti a zálogtárgy átadását, illetőleg a zálogjognak a javára való bejegyzéséhez szükséges nyilatkozat kiadását. Ennek jogalapját a Ptk. 286. §-a jelenti, amelynek (2) bekezdése azt is kimondja, hogy a követelés biztosítékai ilyenkor fennmaradnak, amennyiben a követelés a teljesítő harmadik személyre átszáll, vagy e harmadik személy a kötelezettől megtérítést igényelhet.

A zálogkötelezett és a személyes adós helyett teljesítő harmadik személy és a fizető kezes jogi helyzet közötti hasonlóságot jól mutatja az az esetkör, amikor a jogosultat a harmadik személy, illetve a kezes csak részlegesen elégíti ki. A bírói gyakorlat szerint, amennyiben a hitelező követelése a harmadik személy teljesítése következtében csak részben nyert kielégítést, a jelzálogjog csak részben száll át a megtérítési igény biztosítása céljából a harmadik személyre. Ilyen esetben – a főkötelezett helyett részlegesen teljesítő kezes jogi helyzetével azonos módon – a régi és új jogosultat a fennmaradó és a kielégített követelés arányában illetik meg a rész-zálogjogok. A 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet már idézett 90. §-a a jelzálogjog részleges átruházás esetén az átszállott részjelzálogjogot a fennmaradó jelzálogjog a rangsorban megelőzi. Ez a szabály egyaránt irányadó a részlegesen teljesítő kezes megillető részjelzálogjog, illetve a jogosultat részlegesen kielégítő harmadik személyre átszálló részjelzálogjog ranghelyére. A megtérítési igény jogosultja tehát az ingatlan-nyilvántartásban az eredeti hitelező követelésének biztosítására fennmaradó rész-zálogjogot követő rangsorban jogosult a jelzálogjogának bejegyzését kérni, az átszállás mértékének hányadrészeiben, illetve összességében történő meghatározása mellett (EBH 2008/2/1887., BH 2009/2/53.).

A hasonlóságok ellenére a fizető kezes, a jogosultat kielégítő dologi zálogkötelezett, illetve harmadik személy jogi helyzete között lényeges eltérések mutatkoznak. Az eltérések közül a legfontosabb, hogy a Ptk. 276. § (1) bekezdése szerint, a főkötelezett helyett teljesítő kezes csak a kezességvállalást megelőzően keletkezett biztosítékokat szerzi meg, a jogosultat kielégítő zálogkötelezetre, illetve harmadik személyre azonban valamennyi biztosíték átszáll. A Ptk. 259. § (1) bekezdése alapján a jogosultat kielégítő zálogkötelezett megszerzi az ugyanazon követelést biztosító kezességéből eredő jogokat, függetlenül azonban attól, hogy a kezesség megelőzte-e a zálogjog keletkezését. Nem tartalmaznak időbeli korlátot a Ptk. 259. § (2) bekezdése sem. Ilyen korlátozást csak a Ptk. 276. § (1) bekezdése mond ki a kezesre nézve.

Különösen a Ptk. 259. § (2) bekezdése és 276. § (1) bekezdése közötti eltérés nehezen érthető, hiszen a jogosultat kielégítő harmadik személy természetesen lehet a kezes is. Mivel azonban a fizető kezesre a Ptk. 276. § (1) bekezdése speciális szabályt mond ki, ezért

azt mondhatjuk, hogy a jogosultat kielégítő harmadik személyek között a megtérítési igényt biztosító jogok szempontjából két csoportot kell egymástól megkülönböztetni.

A jogosultat kielégítő zálogkötelezett jogi helyzetét szabályozó Ptk. 259. § (1) bekezdése és a fizető kezesre irányadó Ptk. 276. § (1) bekezdéséhez kapcsolódóan merült fel a jogirodalomban a kérdés, hogy szándékos jogalkotói akarat, vagy csak tévedés az oka a két törvényi rendelkezés közötti különbségtételnek?

A jogirodalomban megjelent vélemény szerint a törvényhely helyes értelmezése az, hogy a zálogkötelezett – teljesítése esetén – csak a zálogjogot megelőzően keletkezett biztosítékokat szerezne meg, ugyanúgy, mint a fizető kezes.¹ Ennek megfelelően a zálogkötelezett csak akkor léphet fel a kezessel szemben, ha a zálogjog a kezességvállalás után keletkezett. Ekkor ugyanis a zálogkötelezett abban a tudatban ajánlotta fel a tulajdonában lévő vagyontárgyat elzálogosításra, hogy olyan követelés kielégítését kell tőrníe, amely már más módon is biztosítva van. Ilyenkor a kezes helyzete sem súlyosbodik. Ez azonban már nem lenne elmondható abban a fordított esetben, ha a zálogszerződés korábbi, mint a kezességi szerződés. Ez a megoldás emellett összhangban van a Ptk. 276. § (1) bekezdésével is, amely szerint a kezesre csak a kezességvállalás előtt keletkezett biztosítékok szállnak át.²

Ez a kérdés a Ptk. 259. § (2) bekezdéséhez kapcsolódóan azért nem releváns, mert ha a jogosultat kielégítő harmadik személy nem kezes, akkor nincs olyan biztosíték, amely a harmadik személyre átszálló zálogjoggal együtt állna fenn, és amelynél az időbeliség szerepet játszana.

Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy az időbeliségnek a zálogkötelezett és a kezes egymás közötti viszonyában a megtérítési igény szempontjából meghatározó jelentősége van. Az a mellékkötelezett ugyanis, aki időben a másikat megelőzően vállal helytállási kötelezettséget, nem fordulhat a későbbi mellékkötelezett ellen. Ettől azonban a felek eltérhetnek. Csehi Zoltán azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ezt a szabályt áttöri a főkötelezett által adott dologi biztosíték, amelynél nem vizsgálendő, hogy a többi kötelezettet megelőzően vagy őket követően történt a biztosíték alapítása.³

1. 2. Az elévülés

A bírói úton nem érvényesíthető követelések sajátos esete, ha a követelés elévült. Elévülés folytán a követelés nem szűnik meg, csupán bírói úton nem érvényesíthető többé.

A Ptk. 324. § (2) bekezdése szerint a főkövetelés elévülésével az attól függő mellékkövetelések is elévülnek. A főköveteléstől független mellékkövetelések elévülése a főkövetelést nem érinti.

¹ Lásd: SALAMONNÉ: (17. lj.) 186.

² Lásd: SALAMONNÉ: (17. lj.) 151.

³ CSEHI ZOLTÁN: *Diké kísértése. Magánjogi és kultúrtörténeti tanulmányok* (Budapest Gondolat 2005) 188.

Ehhez kapcsolódik az a kérdés, hogy a kezesség a Ptk. 324. § (2) bekezdése szempontjából a főköveteléstől függő vagy független mellékkövetelésnek minősül-e?

Az egyik válaszlehetőség az, hogy a kezesség – és a zálogjog – a főköveteléstől független mellékkövetelések. Ennek indoka, hogy gazdaságilag nem függenek szorosan össze a főköveteléssel, így elévülésük is elválik egymástól, azok tehát az elévülés szempontjából is önállóak lesznek. Eszerint az álláspont szerint a főköveteléstől függő – azzal szoros gazdaságilag egységet alkotó – mellékkövetelésnek a kamatot, a foglalót, a kötbért és a bánatpénzt tekinthetjük. Ezek a főköveteléstől függő mellékkövetelések annyi idő alatt évülnek el, mint a főkövetelés.

Ezen nézet alapján kezesség esetében külön kell elbírálni a főkövetelés, illetve a kezesi helytállási kötelezettség elévülését. A főkövetelés elévülése ugyanis nem hat ki automatikusan a kezesi helytállási kötelezettségre, a kezessel szembeni elévülés pedig nem eredményezi a főkötelezettel szembeni követelés elévülését. Ebből pedig az is következik, hogy a kezessel szemben az elévülést megszakító cselekmények nem szakítják meg az elévülést a főkötelezettel szemben.

Ez nem változtat azonban azon, hogy az elévülés a kezessel szemben is akkor kezdődik, amikor a biztosított követelés teljesítési ideje a főkötelezettel szemben lejár. Ennek magyarázata, hogy a kezes ugyanazon kötelezettség teljesítéséért felel, mint a főkötelezett. A követelés jogcíme a kezessel szemben is ugyanaz, mint a főkötelezettel szemben. Ebből következik, hogy a követelés elévülése mind a főkötelezettel, mind a kezessel szemben ugyanabban az időpontban – a követelés Ptk. 326. § (1) bekezdése szerinti esedékesség válásának az időpontjában – kezdődik.

A másik lehetséges álláspont szerint a kezesség és a járulékos zálogjog a főköveteléstől függő mellékkövetelések, így annyi idő alatt évülnek el, mint a főkövetelés.

A jogirodalomban és a bírói gyakorlatban is az első nézet szinte kizárólagosnak mondható. Ezt tükrözi az 1/2007. Polgári Jogegységi Határozat is, amely az egyszerű kezesre nézve 3. pontjában azt mondja ki, hogy az elévülést a főkötelezettel szemben megszakító jogcselekmények nem szakítják meg az elévülést a mögöttesen felelős személlyel szemben. A jogirodalomban megjelent álláspont szerint ezt a szabályt készfizető kezesség esetén is irányadónak kell tekinteni.⁴

Összetettebb értelmezést igényel az elévülés nyugvásának a vizsgálata. A helyzet készfizető kezesség esetén egyszerűbb, ennél az alakzatnál ugyanis nincsenek komolyabb értelmezési problémák. Sortartó kezességnél azonban kérdés, hogy a kezessel szemben a követelés elévülése a főkötelezettel szembeni behajthatatlanság igazolásáig automatikusan nyugszik, vagy a nyugvást csak a kezes sortartási kifogása idézi elő. Az 1/2007. PJH 4. pontja szerint a sortartó kezessel szemben a követelés elévülése a főkötelezettől való behajthatatlanság igazolt megállapíthatóságáig nyugszik. Ennek magyarázataként a Legfelsőbb Bíróság arra

⁴ Lásd LESZKOVEN (5. lj.) 125.

hivatkozik, hogy miután a kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést – vagyis a sortartás kifogásával élhet -, amíg a követelés a főkötelezettől behajtható, ezért a kezessel szemben eddig az időpontig (a behajthatatlanság igazolásáig) nyugszik. A nyugvás következtében a jogosult a főkötelezettől való behajthatatlanság igazolt megállapításától számított 1 éven belül a kezessel szemben érvényesítheti igényét a Ptk. 326. § (1) bekezdése alapján.

A jogirodalomban megjelent ettől eltérő álláspont szerint azonban sortartó kezesség esetén az elévülés nyugvása nem lehet automatikus jogkövetkezmény.⁵

Amennyiben a követelés a kezessel szemben elévült, az nem érinti a főkötelezett helyzetét. Ha azonban a követelés a főkötelezettel szemben évült el, az mind a készfizető, mind a sortartó kezes javára szól. Ilyen esetben a Ptk. 273. § (1) bekezdése alapján a kezes hivatkozhat az elévülés kifogására és megtagadhatja a teljesítést.

1. 3. A kezes szabadulása

Ha a jogosult lemond a követelést biztosító valamely jogáról, a kezes szabadul annyiban, amennyiben a követelés átszállása következtében a követelést biztosító jog alapján kielégítést kaphatott volna. A kezes szabadul akkor is, ha a követelés a jogosult hibájából a kötelezettel szemben behajthatatlanná vált.

A kezes szabadulásának a hatályos jog által elismert két esete nem tekinthető megszűnési okoknak. A Ptk. 276. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezések háttérben az áll, hogy a kezesnek törvényes érdeke fűződik ahhoz, hogy abban az esetben, ha a főkötelezett helyett teljesít, a főadóssal szemben törvényi engedményen alapuló megtérítési igényét sikerrel érvényesíthesse. Ebből következik, hogy a mentesülés csak akkor állhat be, ha a kezesnek van megtérítési igénye a főkötelezettel szemben. Előfordulhat ugyanis, hogy a kezes és a főkötelezettel között fennálló fedezeti viszonyból az következik, hogy a kezes nem illeti meg a főadóssal szembeni igényérvényesítés joga. Erről ugyanis a kezes le is mondhat. Ilyen esetben a kezes helytállási kötelezettsége nem függhet a nem létező megtérítési igénytől.⁶

A Ptk. 276. § (2) bekezdése kompenzációs jellegű szabály, amely szoros kapcsolatban áll a jogosultat a kezességi szerződés alapján terhelő óvó- és védőkötelezettségekkel. Ez a szakasz a nem jogszerűen eljáró, vagy mulasztó hitelezővel szemben mentesíti a kezeset annyiban, amennyiben a kezes megtérítési igénye lehetetlenné vált. A hitelező csekély súlyú mulasztása vagy biztosítékról való lemondása azonban nem eredményezheti a kezes mentesülését. Ezzel kapcsolatban Leszkoven László arra utal, hogy a kezes szabadulásának kérdését eldöntő perek bizonyos szempontból a kártérítési perekhez hasonlítanak, amely összefügg azzal, hogy a Ptk. 276. § (2) bekezdése egyfajta előzetes kompenzációt tesz lehetővé.⁷

⁵ Lásd LESZKOVEN (5. l.) 127.

⁶ Lásd LESZKOVEN: (5. l.) 130.

⁷ Lásd LESZKOVEN: (5. l.) 131.

Amennyiben a Ptk. 276. § (2) bekezdésében foglalt feltételek fennállnak és erről a kezes tudomással bír, a kezes a teljesítést a jogosulttal szemben megtagadhatja. Ha a kezes csak utóbb szerez tudomást ezeknek a feltételeknek, vagy azok egyikének a teljesüléséről, és a jogosultnak már teljesített, akkor kártérítési igényt érvényesíthet a jogosulttal szemben. Mivel a jogosult a kezesi szerződésből származó kötelezettségeit sértette meg ebben az esetben, ezért a kezes szerződésszegéssel okozott kár címén érvényesíthet vele szemben igényt. Kérdés, hogy a kezes ilyen esetben a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint visszakövetelheti-e a hitelezőtől az általa kifizetett összeget? A köztük fennálló szerződéses jogviszony alapján a jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazhatósága kérdéses, de van olyan nézet, amely elismeri ezt.⁸

A Ptk. 276. § (2) bekezdése diszpozitív szabály, vagyis attól a felek a kezességi szerződésben eltérhetnek. Nincs tehát akadálya annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, hogy a kezes helytállási kötelezettsége akkor is fennmarad, ha a jogosult lemond valamely, a kezesre egyébként átszálló biztosítékról. Ilyen esetben a kezes a mentesülésre nem hivatkozhat (BDT 2007/1604.). Az más kérdés, hogy a kezességi szerződés ilyen tartalmú joglemondó klauzulása érvényességi szempontból külön vizsgálendő. Különösen általános szerződési feltételbe foglalt ilyen tartalmú kikötés lehet aggályos.

Ha a hitelező a hitelszerződés megkötésekor nem győződött meg a biztosíték tényleges meglétéről, valós értékéről és érvényesíthetőségéről, vagyis a biztosíték ténylegesen nem is létezik, akkor a kezes jogosan hivatkozhat a Ptk. 276. § (2) bekezdés első fordulatra (BH 2007/317.). Ez azt jelenti, hogy a kezes nemcsak akkor szabadul, ha a hitelező meglévő biztosítékról mondott le, hanem akkor is, ha a biztosítéknyújtás során nem járt el körültekintően.

A biztosítékokról a hitelező természetesen csak a kezes teljesítésének időpontjáig rendelkezhet, hiszen ebben az időpontban a biztosítékok a törvény alapján a kezesre szállnak át, vagyis felettük a hitelező többé nem tud rendelkezni. Ez jelzálogjog esetében ingatlan-nyilvántartási bejegyzés nélkül is igaz.

Sajátos esetkör, ha a hitelező a követelését biztosító zálogtárgyról úgy mond le, hogy egyúttal egy újabb zálogtárgy felett létesítenek a felek zálogjogot, amely ugyanazt a követelést biztosítja. Ilyen esetben a kezes mentesül, hiszen az új zálogjog a kezességvállalás után keletkezik, amely a kezesre – teljesítése esetén - nem száll át. Így bár a hitelező biztosítékai fennmaradnak, a kezesre utóbb átszálló biztosíték mégis megszűnt.

A kezes szabadulására csak akkor kerülhet sor, ha a jogosultat terhelő behajtási gondosság elmulasztása és a kezes igényérvényesítési lehetőségének az elnehezülése, lehetetlenné válása között összefüggés áll fenn. Ennek vizsgálata során vissza kell utalni a kezességi szerződés alapján a jogosultat terhelő óvó- és védőkötelezettségekre. Ezeket ugyan a kezes közvetlenül nem tudja kikényszeríteni, de a kezes szabadulása elkerülése érdekében a jogosultat ezek alapján tevőlegesen, pozitív kötelezettség is terheli. Különösen akkor állapítható

⁸ Uo. 131

ugyanis meg, hogy a követelés a jogosult hibájából vált behajthatatlanná, ha a jogosult indokolatlanul késlekedett a behajtással, vagy esetleg a főkötelezettnek a kezes hozzájárulása nélkül haladékot adott a teljesítésre. A jogosult tehát tevőlegesen is köteles a kezes megtérítési igényének, valamint az azt biztosító jogoknak a megóvására. Ha ezt elmulasztja, akkor az őt terhelő behajtási gondosság elmulasztása és a kezes igényérvényesítésének az elnehezülése, megszűnése közötti összefüggés egyértelműen kimutatható.

Kérdés, hogy készfizető kezes hivatkozhat-e a Ptk. 276. § (2) bekezdésében foglalt kifogásra, vagy az csak a sortartó kezest illeti meg. Ebben a kérdésben a jogirodalom nem egységes. Ha abból indulunk ki, hogy a kezest megillető, törvényi engedményen alapuló megtérítési igény nem attól függ, hogy a kezes milyen formában vállalta a helyállási kötelezettséget, illetve, hogy a kezes minden esetben más terhelő szolgáltatás teljesítését vállalja, akkor a kezes szabadulását kimondó szabályoknak készfizető kezesség esetében is történő alkalmazhatóságát el kell ismerni. A Ptk. szabályaiból egyébként sem következik ezzel ellentétes rendelkezés.

Ki kell emelni azonban, hogy a Ptk. 276. § (2) bekezdése alkalmazása során figyelembe kell venni a Ptk. 276. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezést is. Eszerint ugyanis a kezesre csakis a kezességvállalást megelőzően keletkezett jogok szállnak át. Ennek alapján, ha a jogosult egy olyan biztosítékról mond le, amely a kezességvállalás után keletkezett, és amely ennek megfelelően teljesítés esetén nem szállna át a kezesre, a kezes a Ptk. 276. § (2) bekezdésére hivatkozással nem szabadulhat a felelősség alól. Ennek megfelelően, ha a hitelező egy másik kezest kienged a kötelemből, vizsgálni kell, hogy az érintett kezes kezességvállalása mikor keletkezett. Minden olyan további kezes hivatkozhat ugyanis a Ptk. 276. § (2) bekezdésére, aki a mentesített kezes után vállalt kezességet a főkötelezett tartozásának teljesítéséért. Feltétel tehát, hogy ne egyidőben történjenek a kezességvállalások.

Sajátos helyzetben vannak az egyidőben, egyetemlegesen helyállási kötelezettséget vállaló kezesek. Ilyenkor ugyanis egyik kezességvállalás sem előzi meg időben a többit. Ez azt jelenti, hogy a Ptk. 276. § (1) bekezdése alapján – más, a kezességvállalás előtt keletkezett biztosíték hiányában – az egyidőben helyállási kötelezettséget vállaló kezeseknek nem a kezességi szabályok, hanem az egyetemleges kötelezettségről szóló rendelkezések szerint keletkezik egymással szemben megtérítési igényük. A Ptk. 338. § (1) bekezdésének második mondata szerint, ha valamely társkötelezett a jogosultnak a kötelezettségét meghaladó szolgáltatást teljesített, a többi társkötelezettel szemben – a követelésnek őket meghaladó része erejéig – megtérítési követelése támad. A (3) bekezdés szerint a jogosultnak teljesítő kötelezettre a jogosultat megillető és a többiek teljesítésének biztosítására szolgáló jogok átszállnak, amennyiben a többi kötelezettől megtérítést követelhet. Ha azonban ilyen biztosítékok (pl. zálogjog) nincs, akkor a Ptk. 276. § (2) bekezdése nem nyerhet alkalmazást. Az ugyanis, hogy a többi kötelezett is kezességet vállalt, ebből a szempontból nem tekinthető többletbiztosítéknak, hiszen a teljesítő kötelezett enélkül is, a Ptk. 338. § (1) bekezdése alapján a többi társkötelezett ellen fordulhat. Számára a többiek kezességvállalása nem jelent többletbiztosítékot. Az más kérdés, hogyha a hitelező egy egyetemleges kezestársat

enged ki a kötelemből, akkor eggyel csökken azoknak a száma, akiktől a teljesítő kezestárs megtérítést követelhet.

Kérdés azonban, hogyan viszonyul egymáshoz a Ptk. 338. § és 276. §-a. Az IH 2009/3/118. jogesetben a Szegedi Ítéltábla úgy foglalt állást, hogy a Ptk. 338. §-a az általános, a Ptk. 276. §-a a kezességre vonatkozó speciális rendelkezés. Ez azt jelenti, hogy ha a kezesek belső viszonyában nincs egyetemlegesség, akkor nem a Ptk. 338. §-a, hanem a 276. § az irányadó. Ugyanezt mondta ki a BDT 2010/1/3. jogesetben a Pécsi Ítéltábla is. Ennek megfelelően, ha a kezesek kötelezettsége nem egyetemleges, akkor egymás közötti viszonyukban nem az egyetemleges kötelezettek belső jogviszonyára irányadó elszámolási elvet kell alkalmazni, hanem a Ptk. 276. §-át. Ezt ugyan az idézet döntések már nem tartalmazzák, de ebből az is következik, hogy ha a 276. §-t kell alkalmazni, akkor a 338. § alkalmazására nem kerülhet sor. A két szakasz együttes alkalmazásra tehát kizárt. Ebből pedig az következik, hogy ha a kezesek egyetemleges kötelezettek és egymás közötti viszonyukra a Ptk. 338. §-át kell alkalmazni, akkor a Ptk. 276. § (2) bekezdése sem kerülhet alkalmazásra és erre hivatkozva az egyetemleges kötelezett kezestársak nem mentesülhetnek a jogosulttal szemben. Ez magyarázható egyébként azzal is, hogy egyetemlegesség esetén a jogosult nem a kötelezettségvállalás sorrendjében követelhet teljesítést a kezesektől, hiszen a kezességvállalásra egyidőben került sor. Ezért logikailag is kizárt, hogy a fizető kezesre a hitelezőt a korábban kötelezettséget vállalt kezessel szembeni jogai átszálljanak a Ptk. 276. § (1) bekezdése szerint. Ezzel egyébként párhuzamba állítható az is, hogy az egyetemleges kezestársakat a sortartás kifogása sem illeti meg.

1.4. A kezesség megszűnése

A járulékoság elvének következtében a követelés megszűnésével főszabályként megszűnik maga a kezesség is. Amennyiben azonban a főkötelezettség a kezes felróható magatartása miatt szűnik meg, akkor a kezes helyállási kötelezettsége továbbra is fennmaradt. Saját felróható magatartásából ugyanis a kezes sem húzhat előnyt. Ebben az esetben valójában a saját felróható magatartásáért való felelősség fordul át a kezesi helyállási kötelezettségbe.⁹

Megszűnik a kezesség akkor is, ha a főkötelezett tartozását a jogosulttal szemben beszámítás útján egyenlíti ki. Itt kell ismét utalni arra a jogirodalmi nézetre, amely szerint mind a sortartó, mind pedig a készfizető kezes jogosult a hitelezővel szemben a saját ellenkövetelésén túlmenően a kötelezettet megillető követelést is beszámítani. Ilyen esetben a főkötelezett tartozása – és ennek következtében a kezesség is – úgy szűnik meg, hogy a beszámítási nyilatkozatot a kezes gyakorolta.¹⁰

Megszűnik a kezesség abban az esetben is, ha a jogosult a követelését a főkötelezettel szemben elengedte.

⁹ Lásd ZOLTÁN: (2. lj.) 1293.

¹⁰ Lásd LESZKOVEN (5. lj.) 118.

Végül a kezesség megszűnését eredményezheti az is, ha a jogosult terhére jogvesztés következik be, például jogvesztő határidő elmulasztása miatt. Ilyen jogvesztő határidőt állapít meg a Cstv. 37. §-a, amely szerint a hitelezői igényeket a felszámolás közzétételétől számítva legkésőbb 1 éven belül be kell jelenteni a felszámolónak. Az 1 éves határidő jogvesztő, az ezen túl érkezett, vagy be sem jelentett követeléseket a felszámoló nem veszi nyilvántartásba. Ennek alapján a jogvesztő határidő elmulasztása az alanyi jog megszűnését eredményezi. A hitelező terhére előírt igénybejelentés elmulasztása pedig ilyenkor a kezes mentesülését is eredményezi.¹¹

Az előzőekben már történt arra utalás, hogy tartozásátvállalás – vagyis a főkötelezett személyében bekövetkező jogutódlás – esetén a kezesség megszűnik, kivéve, ha annak fennmaradásához a kezes hozzájárult.

Nem eredményezi azonban a kezesség megszűnését a főkötelezett halála. Ilyen esetben az örökösök ugyan adott esetben kevesebbel lesznek kötelesek helytállni, mint az örökhagyó, ez azonban a kezes kötelezettségére nem hat ki, nem eredményezi annak csökkenését.

Ehhez hasonlóan nem szűnik meg a kezesség a kezes halálával sem. A kezességvállalás ugyanis nem tekinthető szigorúan a kezes személyéhez kötött kötelezettségnek, a kezes halálával ezért a kezesi helytállási kötelezettség az öröklési jog szabályai szerint a kezes örököseire átszáll.

Megszűnik a kezességi szerződés akkor is, ha a szerződésben foglalt bontó feltétel bekövetkezik. Ilyen bontó feltétel lehet például a jelzálogjog földhivatali bejegyzésének a kikötése (BH 1995/584). Ugyanez a helyzet meghatározott időre vállalt kezesség esetén is, amely különösen a banki gyakorlatban gyakori.

Abban az esetben is megszűnik a kezességi szerződés, ha azt akár a jogosult, akár a kezes felmondja. Ez nyilván csak határozatlan időre kötött kezességi szerződés esetén jöhet szóba. Bár ez a gyakorlatban nem jellemző, a Ptk. nem tiltja, hogy a felek felmondási jogot létesítsenek a kezes javára. A kezes megillető szerződésmegszüntetési jogot különösen globális kezesség esetében célszerű a kezességi szerződésben a kezes javára kikötni.

Megszűnik a kezesség akkor is, ha a jogosultat egy olyan másik kezes elégíti ki, aki a szabaduló kezes megelőzően, rá tekintet nélkül vállalt kezességet. Ilyen esetben a követelés a jogosultat kielégítő kezesre száll át, a későbbi kezes pedig szabadul.

¹¹ Lásd LESZKOVEN (5. l.) 118.

XXIV. FEJEZET A TELJESÍTÉS ÉS A BESZÁMÍTÁS

A teljesítés

A feleknek a szerződéskötésben kifejeződő célja a szolgáltatás. A szolgáltatás – a Ptk. 198. § (1) bekezdése értelmében – az a magatartás, amelyet a kötelezett a szerződés alapján teljesíteni köteles, illetve amelyet a jogosult a kötelezettől követelhet. Ez a magatartás állhat valamely dolog adásában, tevékenységben, tevékenységtől való tartózkodásban, vagy más magatartásban [Ptk. 227. § (1) bekezdés]. A szolgáltatás egyszerre jelenti a kötelelem tárgyát és tartalmát. A szolgáltatás előbbi értelemben arra a kérdésre ad választ, hogy mi az a magatartás, amit a kötelezett tanúsítani köteles, míg utóbbi értelemben azt tudjuk megmondani, hogy a kötelezettnek miképpen kell teljesítenie, miképpen kell neki a tárgyi jog megtagadásaihoz képest viselkednie ahhoz, hogy a szolgáltatást teljesítse, hogy azt kellően teljesítse.¹ Lényegében azt is mondhatjuk, hogy a szerződés tárgya a főszolgáltatás, vagyis az a magatartás, amely a szerződés tulajdonképpeni célja, míg a mellékszolgáltatások – mint a főszolgáltatásnak a kísérői – a szerződés tartalmát jelentik. Ilyen kísérő mellékszolgáltatás például az adásvétel esetén az, hogy az eladó köteles a vevőt a dolog lényeges tulajdonságairól és a dologgal kapcsolatos fontos követelményekről, különösen a dologra vonatkozó esetleges jogokról és a dologgal kapcsolatos terhekről tájékoztatni [Ptk. 367. § (1) bekezdés első mondata].

Abból, hogy a szerződés célja a szolgáltatásban áll, az következik: a kötelelem a kötelezett teljesítésével megszűnik; ámde csak akkor szűnik meg valóban, ha a kikötött szolgáltatás teljesítése mennyiségileg, minőségileg, módban, helyben és időben megfelel az ügyletnek, ha az arra jogosult kezéhez és – személyes szolgáltatás esetén – az arra kötelezett személy részéről történik. Éppen ezért elsőrendű fontossággal bír az a kérdés, hogy ki, kinek és mit, hogyan, mikor és hol köteles szolgáltatni, hogy a megtörtént szolgáltatás a megtámadhatatlan teljesítés joghatályával bírjon.²

277. § (1) A szerződéseket tartalmuknak megfelelően, a megszabott helyen és időben, a megállapított mennyiség, minőség és választék szerint kell teljesíteni. A szolgáltatásnak a teljesítés időpontjában

a) alkalmasnak kell lennie azokra a célokra, amelyekre más, azonos fajtájú szolgáltatásokat rendszerint használnak, és

b) rendelkeznie kell azzal a minőséggel, illetve nyújtania kell azt a teljesítményt, amely azonos fajtájú szolgáltatásoknál szokásos, és amelyet a jogosult elvárhat,

¹ ALMÁSI Antal: „A kötelmi szolgáltatás általában” in: SZLADITS Károly (főszerk.): *A Magyar Magánjog - Kötelmi Jog Általános Része* (Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata 1941) 180.

² DEZSŐ Gyula: „A teljesítés módja, helye és ideje” in: SZLADITS Károly (főszerk.): *A Magyar Magánjog - Kötelmi Jog Általános Része* (Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata 1941) 404.